Actieblad

MAART 1983
94STE JAARGANG, NR. 1

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

UITGAVE VAN DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, VERENIGING TOT EVALUATIE VAN ALTERNATIEVE BEHANDELMETHODEN EN TOT BESTRIJDING VAN DE KWAKZALVERIJ

Redacteur: J. Th. Balk, Keverberg 54, 1082 BE Amsterdam *Verschijnt 4 x per jaar*

COMMISSIE-MUNTENDAM FAALDE IN ONDERSCHEID TUSSEN WETENSCHAP EN PSEUDO-WETENSCHAP

Commentaar van werkgroep uit de KNMG

Rondom de jaarwisseling heeft de werkgroep uit de Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot Bevorderin van de Geneeskunst commentaar uitgebracht op het rapport van de commissie-Muntendam, officieel geheten de Commissie Alternatieve Geneeswijzen in Nederland. In het blad Medisch Contact waarin dit commentaar werd gepubliceerd schreef prof. dr. G. Mellenbergh, hoogleraar Methodenleer aan de Universiteit van Amsterdam en als deskundige actief in de bovengenoemde werkgroep:

"Mijn persoonlijke conclusie is, dat het bestaan en de populariteit van alternatieve geneeswijzen geenszins nopen ze serieus te nemen en te erkennen; wèl dat de geneeskunde ondanks haar grote successen nog belangrijke lacunes heeft, die grotere aandacht en inspanning verdienen dan tot nu toe het geval is geweest".

Aan het commentaar van de werkgroep dat acht pagina's van Medisch Contact omvat ontlenen wij enige punten. Wat de aanbeveling van de commissie Muntendam betreft om wetenschappelijk onderzoek van alternatieve geneeswijzen te bevorderen kan de werkgroep accoord gaan "mits wetenschappelijk verantwoorde methodologieën worden benut". Om een nationaal informatie- en documentatiecentrum in te stellen, zoals Muntendam c.s. willen — dat vindt de werkgroep niet nodig.

Wat de aanbeveling ten aanzien van een wet Beroepsuitoefening Individuele Gezondheidszorg aangaat, hierop luidt het commentaar: Wanneer deze behandelwijzen tot toetsbare positieve effecten leiden, vallen ze onder de geneeskunde en kan worden onderzocht of de opleiding en de titel van het beroep dat deze handewijze beoefent registratie volgens de wet BIG kan krijgen.

Aanbevelingen om alternatieve genezers een zekere basisopleiding te geven zijn, vindt de werkgroep niet te realiseren. Ten dele zal dit al vrijgelaten worden in het voorontwerp wet BIG "met alle zorgen die dit feit de werkgroep baart ten aanzien van de gevolgen voor de patiënt".

Uit de aanbevelingen die de werkgroep aan het slot van het commentaar heeft opgesteld wordt o.a. opgemerkt dat de thans geldende nog te toetsen alternatieve behandelwijzen pas als als algemeen aanvaarde methode in het verstrekkingenpakket kunnen worden opgenomen, indien:

- de adviezen van de Gezondheidsraad positief zijn
- de eisen voor de opleiding zijn getoetst en goedgekeurd;
- de titel duidelijk omschreven is.

De werkgroep verzet zich tegen een marginale toetsing "dat wil zeggen op schade en kosten" van effecten en resultaten van alternatieve geneeswijzen. Zo'n marginale toetsing geldt immers ook niet voor reguliere geneeswijzen!

Voorts: overheid en professie moeten de alternatieve en reguliere behandelwijzen, voorzover deze toetsbaar zijn, op dezelfde manier tegemoet treden. Het gehele probleeem van de alternatieve behandelwijze zou moeten worden voorgelegd aan de Ge-

Nieuwe voorzitter

In een medio april te houden bestuursvergadering zal de Vereniging tegen de Kwakzalverij een nieuwe voorzitter kiezen. Als waarnemend voorzitter treedt thans op de Amsterdamse hoogleraar prof. B.S. Polak.

Tijdens een bestuursvergadering, onlangs gehouden, heeft de penningmeester, de heer D. Uitterdijk een overzicht gegeven van de financiele toestand van onze vereniging. Het totaal der ontvangsten beliep in 1982 *f* 16.680. De uitgaven bleven hier enige honderden guldens onder. Tegelijk met dit nummer van het Actieblad tegen de Kwakzalverij ontvangen de leden weer een acceptgirokaart ter voldoening van de contributie die nog steeds *f* 30 bedraagt (studenten en verpleegkundigen *f* 10)

Nieuw bestuurslid

Als nieuw bestuurslid van de Vereniging tegen de Kwakzalverij is toegetreden de arts C.W. Chr. Deurman uit Arnhem. Dokter Deurman was laatstelijk geneeskundig inspecteur van de volksgezondheid in de provincie Gelderland. Als zodanig is hij herhaaldelijk geconfronteerd met zeer trieste gevallen waarbij o.a. alternatieve genezers er mensen onder hun behandeling toe brachten de regulier voorgeschreven geneesmiddelen niet te gebruiken.

Vereniging tegen de Kwakzalverij

Opgericht 1 januari 1881
Correspondentie-adres: Bergse Dorpsstraat 101
3054 GC Rotterdam; tel. 010-187149

BESTUUR:
Voorzitter: vacature
Secretaris: I.A. van de Graaf, Rotterdam
Penningmeester: D. Uitterdijk, Medemblik
Leden: G.R. van den Berg, Amsterdam
G.W. Chr. Deurman, Arnhem
prof. B.S. Polak, Amsterdam
Adviserende leden:
S. Lelie, Middelburg
prof. dr. F.A. Nelemans, Duivendrecht
Postgiro van de Vereniging: **32237** ten name van Penningmeester van de Vereniging tegen Kwakzalverij, Medemblik.
De **contributie** bedraagt thans *f* 30; voor studenten en leerlingverpleegkundigen *f* 10; begunstiger wordt men door een schenking aan de vereniging van minimaal *f* 100.

zondheidsraad ter toetsing aan de stand van de wetenschap op dit moment. Het is de moeite waard na te gaan of in de belangstelling voor de alternatieve behandelwijze een tijdverschijnsel een rol speelt. Geneesmiddelen en kruiden die als geneesmiddel in de handel worden gebracht dienen te worden geregistreerd. Ook kruidenmengsels moeten onder de wettelijke registratie vallen.

De werkgroep pleit voor een omschrijving van de kwakzalverij waarin de intentie van de behandelaar geen rol speelt en die berust op het onderscheid tussen wetenschap en pseudo-wetenschap.

Op dit onderscheid heeft, aldus het commentaar van de werkgroep de commissie-Muntendam duidelijk gefaald. Wetenschap en pseudo-wetenschap kunnen, aldus het commentaar van de werkgroep, van elkaar afgegrensd worden doordat (1) wetenschappelijke theorieën en hypothesen toetsbaar zijn en (2) wetenschap een cumulatief karakter heeft. Wetenschappelijke theorieën en hypothesen worden voortdurend verbeterd, vervangen of verworpen, waardoor een wetenschap steeds meer en steeds beter verschijnselen kan verklaren en voorspellen. De geneeskunde is een toegepaste empirische wetenschap, die berust op resultaten uit vele wetenschappen; een groot gedeelte van de alternatieve behandelingen moet daarentegen worden gekarakteriseerd als pseudo-wetenschap.

★

BIJGELOOF IN ELEKTRONISCHE VERMOMMING

Het bijgeloof kruipt waar het niet gaan kan. Honderdduizenden raadplegen dagelijks de horoscooprubrieken van populaire dagbladen en tijdschriften: "De sterren bepalen uw lot!" Ook het oude verhaal van het bioritme doet heden ten dage weer opgeld, zo bleek ons toen wij bladerden in het kleurige "Magazine", dat onze Es-juwelier huis-aan-huis had laten bezorgen, kort voor Sinterklaas.

Op pagina 2 werd ons namelijk het Pulsar Quartz Bioritme horloge aangeprezen, made in Japan. Wat is bioritme?, zo vraagt de schrijver van de begeleidende tekst zich af. Welaan, iedereen heeft wel van die dagen dat alles hem tegen zit en andere dagen dat alles lukt, de verkeerslichten alle op groen floepen bij zijn nadering, de baas in zijn nopjes is over het geleverde werk en vrouwlief thuis haar zonnigste humeur toont.

Toeval, een coïncidentie van allerlei zaken? Onzin. "Wetenschappers" — en we werpen nu weer een blik in het Magazine van onze Es-juwelier — "geloven van niet en *schrijven de afwisseling van ups en downs toe* aan het bioritme". Zo'n bioritme is opgebouwd uit een lichamelijke cyclus van 23 dagen, een emotionele cyclus van 28 dagen (heeft vast iets te maken met de schijngestalten van de maan! red.) en een verstandelijke cyclus van 33 dagen. Deze cycli beginnen op de dag *van de geboorte. Doet er niet toe of men geboren is* tijdens een conjunctie van Mars en Venus, of dat men Kreeft of Waterman is, Schutter of Schorpioen... van het ogenblik van de geboorte af beginnen de cycli van 23, 28 en 33 dagen te lopen. Grafisch weergegeven ontstaan er drie curves die samen het bioritme vormen, zo wordt ons door het Magazine van onze Es-juwelier verzekerd. Zit de curve onder de nullijn dan zijn we snel moe, geïrriteerd en kunnen we ons moeilijk concentreren. Maar boven de nullijn stijgend voelen we ons "sterk, vitaal opgewekt en kunnen we de hele wereld aan".

Hoed af, voor die stijgende lijn!

De technici van de Pulsar-horlogefabriek hebben er lang aan gewerkt om een bioritme-programma in het horloge te verwerken, naast de datum-aanduiding, tijd-aanwijzing en wekkerinstallatie.

Bij aankoop van het bioritme horloge krijgt men gratis een boekje over bioritmiek. En men behoeft slechts eenmaal zijn geboortedatum in te pulsen of het horloge is in staat, zo te zeggen een leven lang, de goede of kwade dagen, aangeboden door de bioritmiek te openbaren.

Maar bijgeloof blijft het — ook in deze elektronische vermomming.

Waar gaan wij heen? Vraagt ons een lezer, die met verbazing een advertentie las in Medisch Contact waar een "centum voor natuurgeneeskunde" met spoed in contact wenst te treden met een afgestudeerd homeopatisch huisarts met belangstelling c.q. ervaring in de... iriscopie.

POSTNATALE DEPRESSIE EN PREMENSTRUEEL SYNDROOM:
nieuwe markt voor kwakzalverij?

De Amsterdamse socioloog Abram de Swaan heeft in opstellen over de hedendaagse psychotherapie het begrip "proto-professionalisering" geintroduceerd. Hij verstaat hieronder een ontwikkeling, waarin leken de grondhoudingen en basisbegrippen uit een beroepskring gaan hanteren bij een indeling van moeilijkheden in hun dagelijks leven. "Mensen maken moeilijkheden met elkaar en met zichzelf. Daar hebben zij geen hulpverleners voor nodig. Maar psychotherapeuten leren hen daar psychische problemen van te maken, geschikt voor behandeling door die deskundige" (De mens is de mens een zorg (1982). Uitgeverij Meulenhoff. Pagina 82).

Het komt ons voor dat het begrip proto-professionalisering — door de Swaan overigens nadrukkelijk niet als resultaat van pressie door de beroepsgroep gezien — niet alleen bruikbaar is als verklaring voor de expansieve groei van de "markt van welzijn en geluk".

Als ziekte gepresenteerd

In ons land bestaat momenteel een krachtige stroming die er toe leidt dat veel vrouwen de moeilijkheden die zij na de geboorte van hun kind doormaken gaan ervaren en presenteren als een ziekte. Deze ziekte heet dan "postnatale depressie" (P.N.D.), komt zeer veel voor (na 1 op de 10 bevallingen!), heeft een duidelijke oorzaak ("hormonenkwestie") en er is een effectieve behandeling voorhanden (goede voeding, praatgroep, vitaminen, maar vooral: progesteron). Symptomen van de ziekte zijn o.a.: vermoeidheid, concentratiezwakte, verwarring, geheugenzwakte, vraatzucht, paniek, hyperventilatie e.d. De definitie van deze "nieuwe" ziekte is gebaseerd op het werk van een Engelse gynaecologe Katherina Dalton, die de "progesterontheorie" heeft bedacht en beschreven. Voor haar theorie dat het P.N.D. en tevens het zgn. premenstrueelsyndroom gevolg zijn van een tekort aan of een te snelle daling van het progesterongehalte in het bloed bij lijdsters aan deze "syndromen", heeft zij in de kring van beroepsgenoten vrijwel geen steun gekregen.

Verschillen in de hormoonhuishouding bij gezonden en lijdsters aan de beide "syndromen" zijn nooit aangetoond.

Golf van publiciteit

Een golf van publiciteit over de postnatale depressie is sinds 1981 over ons land gegaan. Dr.Dalton gaf in februari 1981 het vrouwenweekblad Viva een interview. Zij verwijst hierbij psychosociale factoren naar de achtergrond en spreekt van een "hormonale depressie". Op de radio en televisie werd herhaaldelijk aan de P.N.D. aandacht besteed. Een vrouwenarts in Wageningen, E.W. Loendersloot, begon een speciale polikliniek voor lijdsters aan P.N.D. en had in korte tijd een wachtlijst van meer dan drie maanden.

De stichting Correlatie brengt belangstellenden in contact met de inmiddels opgerichte patientenvereniging "stichting vrouwen in P.N.D." te Aalsmeer. In het feministische maandblad "Opzij", doorgaans kritisch en van een hoog gehalte, verscheen in september 1982 een artikel van Renate Dorrestein over de P.N.D. met zinsneden als "waarom 20.000 vrouwen per jaar niet serieus genomen worden". "Postnatale depressie hoeft niet te ontstaan, is te voorkomen" en "als mannen een postnatale depressie konden krijgen, was er vast eerder wat aangedaan".

In oktober 1982 verscheen — trendgevoelig — de film "Ademloos" van cineaste Mady Saks over een vrouw met P.N.D. (Monique van der Ven).

Zonder verdere uitleg

In zijn inaugurele rede op 29 november 1982 sprak de Amsterdamse gynaecoloog Prof.F.B. Lammes zonder verdere uitleg over "de vrouw, die zo afhankelijk is van de rusteloze wisselingen in de endocriene activiteit, welke het vinden van een psychische balans veel moeilijker maken dan bij de man het geval is".

Al deze publiciteit heeft er toe geleid dat bij huisartsen, gynaecologen, psychiaters en verloskundigen opmerkelijk veel vaker dan vroeger de klachten van het P.N.D.-syndroom worden gepresenteerd.

De meer belezen "patienten" vertellen er vaak meteen bij dat zij — in tegenstelling tot bovenvermelde hulpverleners — ook oorzaak en behandeling wel kennen, zie boven.

Behandeling met progesteron

Hoewel dus een wetenschappelijke basis voor de progesteron-therapie volledig ontbreekt, en ook de Wageningse vrouwenarts spreekt over de "noodzaak van evaluatie van zijn controversiële therapie", worden in ons land in toenemende mate vrouwen behandeld met (naast vitaminen, magnesium en zink) progesteron.

Het wordt voor individuele artsen steeds moeilijker weerstand te bieden tegen de aandrang, die patienten en publiciteit op hen uitoefenen.
Om langdurige discussies met de vrouw te vermijden en om een indruk van harteloosheid te voorkomen zal de arts vermoedelijk — ondanks enige tegenzin — geneigd zijn dan maar het hormoonpreparaat voor te schrijven.

Dit temeer daar ernstige bijwerkingen niet te vrezen zijn. De schadelijkste bijwerking is echter, dat de vrouw in kwestie gestijfd wordt in het idee dat zij een ziekte heeft, die medicamenteus behandeld kan en moet worden.

De arts sanctioneert door zijn recept dit idee en

moet dan — gezien het ontbreken van het fatsoenlijk bewijs voor de effectiviteit van het "geneesmiddel" — beschouwd worden als kwakzalver in witte jas.

Anti-emancipatoir karakter

De vrouwenbeweging zou in plaats van zich met gretigheid op de P.N.D.-problematiek te storten, juist het anti-emancipatoire karakter van de progesterontheorie moeten inzien.

De vrouw als hormoon-afhankelijk wezen, die daardoor verminderd toerekeningsvatbaar is: moet de man dan toch maar weer hoofd van het gezin worden?

Een schrijfster van een ingezonden brief in "Opzij" van december 1982 merkt in dit verband op: Je zou er in deze tijd bijna om moeten lachen: vrouwen worden bestuurd door hormonen en mannen door hun brein. Moet ik dat nu echt geloven? Stel, dat een man zou besluiten de zorg van zijn pasgeboren kind op zich te nemen. Stel, dat hij al gauw hevig mismoedig, zelfs hoorndol zou worden van de poepluiers, het aanhoudend gekrijs en slopende andere zaken. Zou hij verontrust denken dat er iets met hem niet in orde was? Zouden wij dat denken? Welnee, in dit uitzonderlijke geval zou ons verstand ineens wonderwel functioneren en zouden wij alles logisch vinden. Ik bedoel maar. Wanneer hormonen weer eens voor het typisch vrouwenprobleem wordt aangedragen denk ik dat wij enorm op onze hoede moeten zijn".

En zo is dat. C.R.

MISLEIDENDE "MEDISCHE" RUBRIEK IN EINDHOVENS ZONDAGSBLAD

rode bieten opgehemeld

Kijk, dat is toch wel aardig van zo'n blad als het in Eindhoven verspreid wordende Zondagsnieuws: een populaire medische rubriek gesierd met een tekening van een medicus met een stethoscoop gewapend. Maar pas op! De tekst gaat over rode bieten en wie zich de moeite geeft die tekst door te lezen komt terecht bij bietentabletten die door Bioform Holland b.v. te Heerenveen in de handel worden gebracht in doosjes van 75 stuks in handige doordrukstrips. Een foto van het doosje en de doordrukstrip staat er bij, samen gefotografeerd met een bietje met blad. Rode bieten — in sommige delen van het land hebben we het over kroten — hebben, zo stelt de schrijver van het artikel het voor, geneeskrachtige weking. Nierklachten, hardnekkige verstopping, griep en verkoudheid, reinigen en stimuleren van de lever, bloedarmoede, remmende werking op kankergezwellen, afweer tegen stralingsgevaar.... het kan niet op.

Dr. C.M.A. Bruyninckx, als chirurg verbonden aan het Sint Joseph ziekenhuis te Eindhoven heeft de redactie van het Zondagsnieuws een aantal vragen en opmerkingen gezonden naar aanleiding van deze nogal merkwaardige medische rubriek. Allereerst vraagt hij de redactie wie eigenlijk de rubriek schrijft. Waarom ondertekent hij of zij de rubriek niet?

Onbekende beroemdheid

In het artikel wordt gewag gemaakt van "de beroemde dokter Alexander Ferenzi". Dr. Bruyninckx kent deze geleerde helaas niet en wil graag de publicaties zien waaraan de uitspraak is ontleend dat het in rode bieten voorkomende anthocyaan een remmende werking op kankergezwellen heeft. "Graag ook ontving ik de publicatie, waarin dr. Schmidt — ook die wordt genoemd in het bewuste artikel — melding maakt van de heilzame werking van bietensap tegen röntgen en andere gevaarlijke (welke?) straling.

Anthocyaan, zo licht dr. Bruyninckx nader toe, is een verzamelnaam voor kleurstoffen van blauwe, rode en paarse bloemen. In de darm wordt het gesplitst in een suiker en in anthocyanidine. Deze laatste stof *wordt onveranderd in de urine uitgescheiden*. Vandaar de rode kleur van de urine na het eten van bieten. Het is maar goed ook dat deze stof onveranderd wordt uitgescheiden. In anthocyaan zit namelijk het cyanide-ion dat door andere atomen wordt afgeschermd. Als dit ion vrijkomt sterft men vrijwel onmiddelijk omdat dit ion een enzym, namelijk cytochroomoxidase, verlamt dat essentieel is voor de ademhaling van de cel. Omdat vooral hersencellen slechts seconden tot hooguit drie minuten zonder zuurstof kunnen, sterven deze snel af. Het verbaast dr. Bruyninckx dan ook in de "populaire medische rubriek" van het Zondagsnieuws te lezen dat, zo deze stof al iets doet in het lichaam, het de celademhaling zou verbeteren!

Een loze bewering

In het bewuste artikel wordt ook het zuurstofrijker maken van het bloed als gevolg van het eten van rode bieten opgevoerd. Het is echter nimmer aangetoond, schrijft de Eindhovense chirurg verder, dat het zuurstofrijker maken van het bloed een kankergezwel tot stilstand zou brengen, laat staan, zoals in het artikel boudweg wordt gesteld "zelfs vaak verdwijnt". In Amsterdam wordt in het Wilhelmina Gasthuis sedert 25 jaar hyperbare zuurstofbehandeling (dat wil zeggen inademing van zuivere zuurstof onder hoge atmosferische druk) bij uiteenlopende aandoeningen toegepast. Hierbij wordt de zuurstofspanning van het bloed twee- tot driemaal zo groot als normaal. Dit is met geen enkel stofje te bereiken. Nimmer heeft deze kliniek een gunstige werking op kankergezwellen kunnen melden.

Een aardig vraagje stelt dr. Bruyninckx aan het slot van zijn brief aan de redactie van het Zondagsnieuws: "Hoe heeft de firma Bioform Holland b.v. (die immers bietensap in tabletvorm in de handel brengt "in die handige doordrukstrips") zijn erkentelijkheid voor dit misleidende artikel geuit?"

Er zijn, verzucht de heer Bruyninckx, vele soorten van milieuvervuiling mogelijk. Vervuiling van het geestelijk milieu is waarschijnlijk de ernstigste vorm en, helaas, ook het moeilijkst te bestrijden.

Genezen op afstand: "we voelen het aan onze oren als we behandeld worden"

Onbevredigende praat-uitzending van de NCRV

"Genezen op afstand", was het onderwerp van het praatprogramma "rondom tien" op de televisie, een uitzending van de NCRV met Hans Sleeuwenhoek als presentator. Aan die uitzending ontlenen wij het een en ander, ons baserend op inderhaast gemaakte aantekeningen, waarbij de lezer ons wel zal willen verontschuldigen dat het ons niet mogelijk was de namen van degenen die aan het woord kwamen — en dat waren er nogal wat! — haarzuiver te noteren. Als wij ze al verstonden.

Het "genezen op afstand", het onderwerp van al dit gepraat voor de beeldbuis, bleek betrekking te hebben op degenen, die een foto zenden aan een genezer die op grond van die foto op afstand zijn geneeskracht zegt uit te oefenen. Een van de patiënten getuigde dat hij het aan zijn oren voelde, wanneer heel ergens elders in den lande, de genezer bezig was, gebogen over de foto, hem te genezen.

Iemand had de genezer op afstand te hulp geroepen voor het afleggen van een examen. "'t Was net of een last van me afviel". Ook hij had een foto gegeven.

- Hoe moet ik me dat voorstellen, vroeg Sleeuwenhoek.

Genezer: Afstand bestaat eigenlijk niet, Met je gedachten kun je Canada bereiken.

Een waarschuwinkje aan het kijkende publiek van Sleeuwenhoek: Het is niet de bedoeling t e discussieren over de zaak. Informatie kunt U wel krijgen. Na afloop zullen we zeggen hoe U dat moet doen.

Genezen per telefoon

Aan het woord komt een vrouw die vertelde dat zij gebukt ging onder de angsten: angst om dood te gaan, angst om naar buiten te gaan. Zij stuurde een pasfoto aan een "genezeres op afstand". "Zij heeft mij opgebeld. Twee jaar hielden wij contact met foto en telefoon. Ik kreeg direct al medicijnen — homeopatische — ze helpen geweldig, nog steeds. 't Is geen suggestie, zij vertelt mij wat ik mankeer. De eerste keren vond ik het doodeng wat zij mij vertelde, van een bloedsomloop die niet klopte".

- Wat vond U bij haar dat U bij artsen niet vond?
- Ik heb een slaapkuur ondergaan, luidt het antwoord.

Een andere vrouw, die bij een genezeres in Zeeland te biecht was gegaan had van haar twaalfde jaar last van fobieën ... Ze had van alles geprobeerd en was ook bij een iriscopist geweest. De vrouw in Zeeland zei haar: We beginnen met het lichaam.

Weer een ander aan het woord, een jonge magnetiseur. Hij heeft er nu een volledige dagtaak aan, heeft zijn baan opgezegd. "Ik heb wel iets dat niet iedereen kan," Aan de "uitstraling kunnen we zien". Ook op foto's zo blijkt. Elk orgaan heeft een bepaalde uitstraling.

We krijgen dan het verhaal te horen en te zien van bewegende handen boven een collectie foto's. "In mijn eigen lichaam", aldus de genezer, voel ik mijn hand branden rondom een foto, net of ze omhoog worden getild. Ik word dan naar een persoon op een foto toe getrokken"...

- Voelen mensen dat?
- Soms wel, Ze worden slaperig of voelen een bepaalde tinteling.

De aan het woord zijde jonge genezer heeft ook een paard genezen, namelijk een renpaard dat sloeg. Het bleek, zo heeft de genezer geconstateerd, hernia te hebben. Het is genezen o.a. door het naar een andere stal te brengen.

Foto's op de rug - ook dat helpt

Een baardige man getuigt dat de energie hem uit de armen straalt Met het genezen op afstand is hij nog een stapje verder gegaan. Eerst behandelde hij de foto's met de handen, maar het is hem gebleken dat ook zijn rug geneeskracht uitstraalt en zo doet hij nu de foto's op zijn rug. Ik heb bijna altijd foto's op de rug.

- Nu ook?
- Ja, nu ook, aldus de baardige man.

We hadden graag een "shot" gezien van de foto's op de rug van de baardige man, maar helaas: dit maal liet de camera de kijkers deerlijk in de steek, hoewel de rug toch een net lichaamsdeel is, waaraan ook de leden van de NCRV geen aanstoot zullen nemen. In plaats daarvan vangt het camera-oog het gelaat op van een functionaris van de Nederlandse Federatie van Paranormale en Natuurgenezers - NFPN zegt de presentator gemakshalve — genaamd Schimmel. Er worden veel mensen met foto's behandeld, vertelt hij. Als men pijn heeft komt men naar ons toe. Je hoeft er niet per se in te geloven. Wij stellen wel één voorwaarde: de patiët moet onder behandeling staan van een arts.

Vijftienhonderd acupuncturisten

Na de projectie van enige brieffragmenten komt arts Paul van Dijk aan het woord, als kenner van het "alternatieve circuit". Op de vraag wat hij denkt van de 25 pct die volgens een onderzoek van het bureau Lagendijk wel eens met alternatieve geneeswijzen in contact komt antwoordt Van Dijk voorzichtig: 't Is de vraag of dat wel juist is. In gereformeerde kring wordt erg veel aan alternatieve geneeswijzen gedaan. Van Dijk komt zelf ook uit die kring. Er zijn veel verschuivingen bij de alternatieve geneeswijzen. In 1970 waren er vijf acupuncturisten in Nederland, thans vijftienhonderd!

Er zijn acupuncturisten die zoveel patiënten krijgen dat ze tien hokjes naast elkaar hebben waar de behandelde patienten in gaan zitten. Na twintig minuten komt een assistent om de naalden te

verwijderen. Die acupuncturisten dragen witte jassen net als gewone artsen.

Bij paranormale genezers komen, stelt Van Dijk vast, de mensen die drie specialisten zijn gepasseerd, de mensen die uitgedokterd zijn.

De camera gaat weer naar een patiënt, ditmaal migrainelijder Dost, die via een kennis bij een alternatieve genezer kwam die hem een dieet en kruiden voorschreef. "Ik heb geen hoofdpijn meer".

Iemand anders in de zaal repliceerde dat het hem niet heeft geholpen. Hij heeft een stuk of zeven genezers geraadpleegd en dat heeft hem een bedrag gekost "daar zit een hele auto in". Het gaf niets. "Ik geloof er niet meer in".

Een jong meisje die bij een iriscopist was geweest en een magnetiseur voor haar hoofdpijn is zóver nog niet. "Ik blijf volhouden".

Iemand uit de zaal is genezen door een chiripractor, zo verklaart hij. Een mevrouw die door de alternatieve genezer was opgegeven was naar Heilo gegaan: daar zou een "hele goeie" wonen. Maar: "ik ben niets kwijtgeraakt".

Te hoge verwachtingen

De Utrechtse hoogleraar Van Andel verklaart na dit alles te hebben aangehoord: Er komen nogal wat mensen bij de arts die niets lichamelijks mankeren. Vaak zegt de arts: Ik kan niets voor U doen. Ik vraag mij af, aldus de hoogleraar, of dat verstandig is. Na zo'n uitspraak zoekt men wat anders. Ik denk dat een arts er eerlijk over moet zijn. Als hij geen ziekte kan diagnoseren dan moet hij belangstelling tonen hoe je samen elkaar kunt helpen. De mensen verwachten te veel van de arts. Er wordt ook in de moderne geneeskunde geweldig veel gedaan en beperkingen komen vaak niet naar voren.

Paul van Dijk: Ik denk dat de huisarts anders is gaan denken. Ze gaan meer andacht geven aan voeding, meer aandacht aan de hele mens.

We komen nu weer terug bij een genezer, ditmaal de gebedsgenezer Pouwsma. Hij is van mening dat de patiënten blij zijn dat ze een klankbord hebben in de persoon van de alternatieve genezer. "Wij hebben een dankbaar oor, juist voor het innerlijke. Ik vind alleen een ding jammer, namelijk dat alternatieve genezers in een slecht daglicht staan bij zovelen. Ik ging eens een keer naar achteren om te bidden en toen zei de dominee: U bent met duivels werk bezig.

Bloedzuigers en storingsvelden

De camera laat plotseling een methode zien die in Duitsland op het ogenblik in zwang is: het zetten van bloedzuigers. We schakelen nog even over naar de *"neuraal therapie" waarbij men uitgaat van* "Storingsvelden in het lichaam". Een injectie met procaïne heft dat storingsveld op — zo verzekert men.

Iemand die daarmee behandeld is door Lamers in Roermond vertelde dat hij twintig jaar ziek was geweest. "Ik ging kruipend door het huis". Lamers stelde vast dat het kwam door een operatie voor nierstenen. Hij kreeg enkele spuitjes in het lidteken en: "Ik loop zo naar huis toe".

De wonderen houden niet op. Iemand is van reuma genezen door het dragen van steentjes. "Ik kon mezelf niet aankleden. Mijn dochter zei: Moeder ik heb een steen voor U. Na een week was ik beter".

De leverancier van de stenen komt voor de camera. Het zijn gewone stenen verklaart hij en die kunnen in heel veel gevallen genezing brengen. "We zijn nog maar aan het begin. Ik heb er 30.000 uitgegeven". Bij die woorden schudt hij een zakje kleurige steentjes uit. Kijk, zegt hij, dit is malachiet. Dat trekt het urinezuur naar zich toe. Je moet de stenen geduld geven, dat wel. Er zijn 33 verschillende soorten stenen en ze kunnen voor 115 klachten worden toegepast. Een steen kost *f* 15.

Een vrouw verklaard dat het prima gaat. Ze kon niet meer breien en haken maar nu ze een steen draagt heeft ze geen last meer. En een jongentje heeft geen asthma meer na het dragen van een steen.

We keren weer terug naar het "genezen op afstand" waarvoor de genezer W. Margadant zijn zegje kan *doen. Ik doe het, zegt hij, vooral met de handen. 't Is een* heel ritueel, er wordt een kaars bij aangestoken. "Ik doe ook iets met groepen genezen. Ik zuiver met de kaarsvlam".

De Lange van de Soefi-beweging doet het weer anders. Je kunt door concentratie van de ogen stellen, dat je gericht iets uitzendt. De naam wordt uitgesproken, de persoon moet er voor open staan. Soms lukt het, soms niet. "Volgens onze opvatting is het niet nodig om te weten wat iemand mankeert".

Genezen via de media: ook dat nog

Om maar niets te missen vestigt Sleeuwenhoek nog *de aandacht op de genezers die de media gebruiken,* zoals de evangelist Johan Maasbach dat doet via radio Luxemburg. In Amerika doet men aan gebedsgenezing via de televisie. Ook dat is genezen op afstand!

Schimmel van de Nederlandse Federatie van Paranormale en Natuurgenezers: Ik geloof dat het mogelijk is, de positieve krachten kunnen worden uitgezonden.

Maar dan rijst aan het eind van het praatprogramma toch nog de kritische vraag: Is het wel juist, zulke uitzendingen? Er schuilen grote gevaren in en misbruik is mogelijk.

Paul van Dijk mist er de persoonlijke aandacht in. Ziet in zulke uitzendingen technisering, de holistische mensvisie ontbreekt.

Prof. Van Andel wijst op de hoop die wordt gewekt daar waar het niet zal lukken. Je komt in de buurt van occulte zaken.

Hans Sleeuwenhoek sluit het praatprogramma dat *als titel droeg "Rondom Tien" af met de opmerking:* Wij hebben geen oordeel willen geven. Maar de NCRV wil voor een daalder wel wat informatie toezenden. *(De belangstelling hiervoor bleek overweldigend en* wel in een mate als niet eerder voorgekomen, berichtte de NCRV later).

En, moet er aan worden toegevoegd, men liet het publiek in de kou staan met een massa verklaringen pro

en contra die de wankelmoedige geesten, de naar genezing snakkenden in verwarring hebben gebracht. Menig zieke zal er alleen uit hebben opgestoken wat hij zo graag wilde horen maar de boterham van de genezers op afstand, het portret al of niet op de rug gekleefd heeft er weer een stukje beleg bij gekregen. Een onbevredigende uitzending, heer Sleeuwenhoek.

Alternatieve verhalen doen schade aan het vertrouwen in de arts

Het laken van de z.g. "domme officiële geneeskunde" zoals men dat in artikelen die alternatieve genezers publiceren kan vinden doet schade aan het vertrouwen in de arts. En dat vertrouwen is voor de patiënt nodig terwille van het genezingingsproces. Aldus beklemtoonde het ons prof. dr. E. Fromm uit Hamburg, voorzitter van het Duitse "Gesellschaft zur Förderung der Medizinischen Diagnostik e.V." tijdens een gesprek, onlangs in Amsterdam.

Prof. Fromm, emeritus-hoogleraar, wees op het geval Manfred Köhnlechner, die als afgestudeerd jurist in Duitsland het recht heeft de titel van "Doktor" te voeren. Köhnlechner bekleedde een staffunctie bij de Westduitse uitgeverij Bertelsmann. Die functie heeft hij neergelegd en hij heeft zich toen als "Heilpraktiker" laten omscholen, een mogelijkheid die zoals men weet in de Bondsrepubliek bestaat. Een groot succes was dit niet — Köhnlechner beging een paar ernstige vergissingen uit onkunde, ten koste van zijn patiënten. Maar daar hoort men niet meer over. Hij is nu een gevestigd publicist met een bijna charismatische reputatie.

Hoog van de toren

Hij heeft in populaire bladen een medische rubriek waarin hij hoog van de alternatieve toren blaast. Hij heeft inmiddels een paar artsen in dienst die hem behoeden voor apert medische fouten in zijn artikelen, die hij met grote journalistieke verve brengt. Zeer overtuigd van eigen weten en zich afzettend tegen de "domme officiële geneeskunde". Misleid door de titel "dr." denkt het publiek dat hij een echte medicus is. Een misleiding vergelijkbaar met de Doctorstitel van de Zwitser Vogel, die ook nimmer nalaat het dr. voor zijn naam te gebruiken ofschoon hij de titel dankt aan het eredoctoraat in de botanie of iets in die geest van een Amerikaanse universiteit. Köhnlechners — pardon, dr. Manfred Köhnlechners! — alternatieve rubriek verschijnt o.a. in het radio- en televisieblad Hör Zu dat een oplage heeft van zes miljoen exemplaren. Wanneer hij een of andere kruidenthee in die rubriek aanbeveelt moeten de apotheken — die in Duitsland in ruime mate deel hebben aan de verkoop van kruiden en kruidenmengsels — zorgen dat ze voldoende voorraad hebben van de aanbevolen kruiden, zo groot is de stormloop van lezers die allemaal Köhnlechners thee willen drinken.

Geen windeieren

Köhnlechners alternatieve publicistische activiteiten leggen hem bepaald geen windeieren. Hij heeft op dit terrein nu in de Bondsrepubliek wat je noemt een gevestigde naam. Een zeer kwalijk gevolg is het feit dat door dergelijke publicaties bij tal van lezers het vertrouwen in de medische stand wordt geschaad. Voor dit facet vroeg prof. Fromm onze bijzondere aandacht. Hij was in ons land in verband met het veertiende Medica-congres met de tentoonstelling "Diagnostica, Therapeutica, Technica" onder auspeciën van de boven genoemde "Deutsche Gesellschaft". Tentoonstelling en congres te Düsseldorf gehouden vormen een belangrijke jaarlijks terugkerende gebeurtenis op medisch gebied. Van de 60.000 bezoekers kwamen in '81 13.000 artsen voor het congres. De buitenlandse bezoekers zijn voor het merendeel Nederlanders; een deel daarvan pleegt ook deel te nemen aan onderdelen van het congres, dat in sterke mate gericht is op praktische bijscholing van de arts. Maar er werd ditmaal ook een "seminar" gehouden over beenklachten mèt en over patiënten.

Prof. Fromm is erevoorzitter van de Bundesäzekammer en van de Deutsche Ärztetag.

ALTERNATIEVE GENEESWIJZEN — RECHTS OF LINKS?

Voor- en tegenstanders van alternatieve geneeswijzen lopen door alle politieke partijen heen. Arts Paul van Dijk heeft in zijn "column" in het Weekblad Gezondheidszorg de standpunten van de verschillende partijen onder de loep genomen. En hij concludeerde: alternatieve geneeswijzen — niet links en niet rechts.

Maar in de praktijk blijken opvallend veel gebruikers van deze geneeswijzen aanwezig te zijn bij de leden van GPV, SGP, PPR, PSP en CPN. Dit zou blijken uit een opinie-onderzoek van het bureau Lagendijk in 1980. Bij de uitersten van links en rechts zou de belangstelling voor alternatieve geneeswijzen derhalve het grootst zijn.

Dat onder gereformeerden verhoudingsgewijs meer gebruik wordt gemaakt van alternatieve geneeswijzen is al, volgens Van Dijk, uit verschillende onderzoeken gebleken, waarvan de eerste gegevens dateren uit de jaren vijftig.

Voor wat de homeopathie betreft is daar een duidelijke verklaring voor. Toen homeopathie destijds door de firma Schwabe in Nederland werd geïntroduceerd — het ging de firma om de verkoop van haar homeopathische produkten.. — had de familie Schwabe goede relaties onder de hoogleraren van de theologische hogeschool te Kampen. Deze relaties hadden tot resultaat dat alle toen afstuderende dominees een homeopathische huisapotheek meekregen naar hun gemeente. Behalve het woord hebben zij blijkbaar ook de homeopathie met blijvend succes uitgedragen. De firma Schwabe heeft het slim aangepakt!

Volgens Van Dijk zijn mensen uit hogere opleidingen en beroepsgroepen relatief sterk vertegenwoordigd bij de gebruikers van alternatieve geneeswijzen. Het percentage particulier verzekerden dat baat zoekt bij de alternatieve geneeswijzen is hoger dan bij de rest van de bevolking. Van Dijks indruk is zelfs dat artsen en artsen vrouwen "discrepant veel gebruik maken van de alternatieve geneeswijzen".

STUDENTEN LUISTEREN NAAR VOORDRACHT OVER HOMEOPATHIE

Voor het Amsterdamse universiteitsblad *Folia civitatis*, een weekblad met een oplage van bijna 35.000 exemplaren, bezoekt Peter-Paul de Baar geregeld bijeenkomsten van opmerkelijke aard, die hij aangekondigd vindt in de agenda van het blad, die de titel draagt van Prikbord. Vandaar dat de auteur aan zijn *entrefiletjes de titel schonk van "geprikt"*.

Zo organiseerde onlangs de medische faculteitsvereniging van de Universiteit van Amsterdam, de MFAS, een lezing over homeopathie. Peter-Paul de Baar, ging er heen. Klokke acht die avond bleek de allergrootste zaal van het Roeterseiland al tot de nok gevuld met leergierige studenten.

Die leergierige studenten pogen sceptisch te kijken maar maken gretig notities, schrijft De Baar, als er weer een middel wordt genoemd dat minstens tien kwalen ineens de wereld uitwerkt. Want dat blijkt een belangrijk kenmerk van de methode. Zij bepaalt zich niet tot het bestrijden van één klacht, maar richt zich op Heel de Mens. "Verbaas u dus niet, wanneer u zich met een zwerende vinger tot uw homeopaat wendt, en deze vraagt u spontaan tevens naar uw wintertenen, uw karakter, naar uw zweterigheid, uw angst voor de dood en in het donker, uw bankrekening, of u voetbalt *en of u dol bent op ontbijtkoek met ei.* Waarna hij u, trefzeker één middel voor al deze kwalen voorschrijft: Belladonna (wolfskers) of Ledum (moerasrozemarijn) of Cantharis (Spaanse vlieg) of nog iets anders. Verbaas u evenmin als hij opgetogen reageert wanneer u hem geschrokken meldt dat de klachten verergeren.

Want dat heeft alles te maken met de 'Similia-regel', die de grondlegger van de homeopathie, *Samuel Hahnemann* (1755-1843), in 1810 formuleerde. Voluit: 'Similia similibus curentur', ofwel: 'Het gelijkende moet men het gelijkende worden genezen'. Zelf had Hahnemann ontdekt, dat toediening van *arsenicum* aan gezonde mensen, de zelfde koortsen, angsten, braakneigingen en slaapstoornissen opleverde als buikgriep of cholera. Hij probeerde het uit op zijn eigen familie. 'Z'n schoonmoeder zeker!' fluistert mijn buurman voorspelbaar.

Hahnemann bedacht vervolgens dat toediening van een middel (arsenicum) dat gelijke symptomen oproept als de bestreden ziekte (cholera) de kennelijk wat al te luie afweermechanismen van het lichaam zou kunnen oppeppen. Maar: 'Als iemand arsenicum inneemt, hangt het van de hoeveelheid af, wat de verschijnselen zijn. Je kunt er brokken mee maken.

Om die brokken te vermijden worden de toegediende stoffen meestal tientallen tot miljoenen malen verdund. En toch werken ze? Ja, we hebben er gewoon geen verklaring voor, zegt, na de pauze, mevrouw E. de Lange-Heide minstens vijf keer. Aldus Petrus-Paul de Baar, die tijdens de pauze nog haastig uit een boekje overnam dat Nux Vomica D 6 druppels helpen tegen een kater en dat men Plantival dragees moet slikken tegen examenvrees.

Aan de kruiden wordt goed verdiend

Jacob Hooy van de Amsterdamse Nieuwmarkt (sedert 1743) is nu de firma Jacob Hooy & Co b.v. gevestigd te Limmen. Het begon lang geleden met de Noordwijker kruiden. De firma wordt thans geleid *door het derde en vierde geslacht van de familie* Oldenboom en slaat nu, de verdiensten met kruiden gemaakt openen daartoe de mogelijkheid, de vleugels breed uit.

Dat blijkt althans uit een krantje van acht pagina's in het z.g. weekendformaat, op een Haarlemse krantendrukkerij vervaardigd en blijkbaar via drogisterijen verspreid. Het exemplaar dat ons werd toegezonden is afkomstig van een drogisterij op de Amsterdamse Marathonweg.

Het "kruidenvrouwtje" siert de voorpagina: Mellie Uyldert, die inmiddels 24 boeken op haar naam heeft staan. "Sedert 1942 is Mellie Uyldert mede verantwoordelijk geweest voor de wederopleving van het vertrouwen in een natuurlijke levenswijze". Van haar Lexicon der geneeskruiden zouden al 135.000 exemplaren zijn verkocht.

Niet alles komt van de kruiden bij Hooy: zo wordt er *"voor soepele spieren en gewrichten"* reclame gemaakt voor de "groenlipmosseltabletten" uit Nieuw Zeeland. Er is nog een boekje bij te krijgen: "Geneeskracht uit zee. Artritis-Reuma" door ene John Croft.

Psychometriste veroordeeld

Een zestigjarige vrouw uit Hengelo, die zich psychometriste noemde is door de Almelose rechtbank veroordeeld tot 960 gulden boete en een maand voorwaardelijk. Zij stond terecht voor het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde en het voorschrijven van geneesmiddelen. De geneesmiddelen kocht zij bij Duitse apotheken. De vrouw kreeg een uitkering van de AOW maar wist er als " psychometriste" elke maand enige duizenden bij te verdienen.

★

JUNI 1983
94STE JAARGANG, NR. 2

Actieblad TEGEN DE KWAKZALVERIJ

UITGAVE VAN DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, VERENIGING TOT EVALUATIE VAN ALTERNATIEVE BEHANDELMETHODEN EN TOT BESTRIJDING VAN DE KWAKZALVERIJ
Redacteur: J. Th. Balk, Keverberg 54, 1082 BE Amsterdam *Verschijnt 4 x per jaar*

HET ZWOLSE DRAMA VAN DE CHELAATTHERAPIE

Onlangs wees een van onze leden op het feit, dat de twee zusjes Knol, die in Duitsland een opleiding voor heilpraktiker hebben gevolgd in Zwolle een praktijk voor natuurgeneeswijze vestigden waarbij zij de z.g. chelatie-therapie toepasten. "Een polikliniek voor vaattherapiën" zo vertelden zij aan de verslaggever van een krant. Inmiddels heeft men het tragische resultaat van deze vaatherapie uit de kranten kunnen vernemen. Een 67-jarige vrouw uit Harderlijk die er werd behandeld overleed op 3 mei na het inbrengen van een infuus. De kliniek is daarna gesloten, maar reeds enige dagen later heropend. De inspecteur voor de volksgezondheid in Overijssel; noemde het eerste sterfgeval in Nederland dat in verband kan worden gebracht met de chelatie-therapie.

Wat houdt deze therapie — een omstreden zaak — in?

Chelatie is afgeleid van het Griekse woord chele dat klauw betekent. Chela is de wetenschappelijke naam voor de schaar van een kreeft. De chemische verbinding die als chelaat betiteld wordt bestaat uit een metaalion dat als in een klauw of kreeftschaar is gevat. Chelatie is het vastleggen van een metaalion in een chelaat. Bij de chelatie-therapie moet het EDTA — een z.g. chelator — een verbinding aangaan met de calciumionen van de verkalkte menselijke slagaders. Dat EDTA — ook bekend als TAED in wasmiddelen — wordt met een infuus in de bloedbaan gebracht. Het volgens de theorie dan ontstane chelaat wordt door de nieren uitgescheiden.

Een omstreden therapie

Een overeenkomstige techniek wordt toegepast bij loodvergiftigingen. Amerikaanse artsen zijn op de gedachte gekomen om ook zoiets te bezigen bij aderverkalking, maar het is nog allerminst een allerwege aanvaarde medische techniek — verre van dat!

Het is zonder meer duidelijk dat een dergelijk infuus bij een patiënt wiens toestand verre van rooskleurig is een ernstige ingreep betekent die alleen in een goed uitgeruste kliniek of ziekenhuis mag worden gedaan. Zoals gezegd is deze therapie nog zeer omstreden, omdat het volstrekt niet zeker is dat zij resultaten afwerpt. Wel is er een werkgroep chelatie-therapie Nederland waarvan volgens De Volkskrant de arts voor natuurgeneeswijzen L. Kunst uit Arkel secretaris is. Waarbij even dient te worden aangeduid dat volstrekt niet duidelijk is wat de chelatie-therapie, waarbij gebruik wordt gemaakt van een stof als EDTA — duidelijk een produkt van de chemische industrie — nu te maken heeft met natuurgeneeswijze.

Reeds zeven poliklinieken in actie

Kunst vertelde aan De Volkskrant dat er in Nederland zeven (poli) klinieken zijn waar de therapie wordt toegepast. Naar schatting worden per dag zo'n 150 patiënten behandeld. Er worden twintig tot dertig infuzen toegediend, telkens tweemaal per week. Per zitting is daar vier à vijf uur mee gemoeid. De kosten belopen circa vier mille. Tot degenen die deze therapie toepassen zijn voormalige hartchirurg P. van der Schaar (Eindhoven). J. Defares (Leiden) en F. Merkelbach (Rotterdam). Volgens De Volkskrant vond Kunst de organisatie van de Zwolse "kliniek" nogal chaotisch. In de loop van een jaar hadden er al vier artsen meegewerkt.

De kliniek in Zwolle wordt geleid door een stichting Bestrijd hart- en Vaatziekten; de patiënten zouden eerst worden onderzocht door een internist, die volgens de berichten op aandringen van de Inspecteur voor volksgezondheid ontslag heeft genomen.

Schoonmaakbeurt voor de bloedvaten

Enige tijd geleden stond in de Emmer Courant een uitvoerig artikel over de chelatie-therapie en de toepassing er van in Zwolle. Jos Knaap had een gesprek

LEDENVERGADERING

Op Zaterdag 24 september houdt de Vereniging tegen de Kwakzalverij in het Diakonessenhuis, Bosboom Toussaintstraat te Utrecht, een ledenvergadering. Aanvang 10.15 uur. De leden kunnen nog een convocatie tegemoet zien.

Op de agenda voor deze vergadering staat, behalve een voordracht over een actueel onderwerp bij de bestrijding van de kwakzalverij, de benoeming van een nieuwe voorzitter. Als zodanig stelt het bestuur candidaat de arts G.W.Chr. Deurman te Oosterbeek.

De heer Deurman was orthopedisch arts te Arnhem en werd in 1966 directeur van een ziekenhuis aldaar. De laatste jaren was hij Inspecteur voor de Volksgezondheid in de provincie Gelderland. Sedert enige maanden maakt arts Deurman deel uit van het bestuur van onze vereniging.

Vereniging tegen de Kwakzalverij

Opgericht 1 januari 1881
Correspondentie-adres: Bergse Dorpsstraat 101
3054 GC Rotterdam; tel. 010-187149

BESTUUR:
Voorzitter: vacature
Secretaris: I.A. van de Graaf, Rotterdam
Penningmeester: D. Uitterdijk, Medemblik
Leden: G.R. van den Berg, Amsterdam
G.W. Chr. Deurman, Arnhem
prof. B.S. Polak, Amsterdam
Adviserende leden:
S. Lelie, Middelburg
prof. dr. F.A. Nelemans, Duivendrecht

Postgiro van de Vereniging: **32237** ten name van Penningmeester van de Vereniging tegen Kwakzalverij, Medemblik.
De **contributie** bedraagt thans *f* 30; voor studenten en leerlingverpleegkundigen *f* 10; begunstiger wordt men door een schenking aan de vereniging van minimaal *f* 100.

met de zusjes Knol, die zeiden niet naar de symptomen maar naar de hele mens te kijken — een bekende klank in de wereld van de alternatieven. Kenmerkend was ook de kop boven het artikel "schoonmaakbeurt voor hartpatiënten". Het artikel eindigde met de constatering dat de chelatie-therapie niet goedkoop is. Een serie behandelingen (meestal 20 stuks) kost 4000 gulden. "Wie desondanks een "schoonmaakbeurt" van zijn slagaders wenst, kan zich wenden tot de Polikliniek voor Vaattherapiën aan de Bloemendaalstraat te Zwolle".

Een mooi stukje reclame dus voor de zusjes Knol! Joke van Dijk-Knol — de echtgenote van de voorzitter van de Stichting, hiervoor genoemd — schrijft de terughoudendheid van de officiële geneeskunde ten opzichte van de chelatie-therapie toe aan het feit, dat de farmaceutische industrie geen vat heeft op EDTA waarop geen patenten berusten.

In een leunstoel in de huiskamer

Bij het artikel in de Emmer Courant stond een foto van een wat oudere man in een huiskamer in een leunstoel zittend die een infuus krijgt toegediend en onderwijl zit te lezen. Omdat een dusdanige ingreep patiënten betreft met een slechte gezondheidstoestand is het duidelijk dat men een dergelijk infuus niet in een soort huiskamer moet toedienen. Een goede uitrusting voor hartbewaking wordt wel noodzakelijk geacht. De patiënte die in de Zwolse kliniek werd behandeld werd tijdens het toedienen van het infuus onwel. Zij werd toen naar een ziekenhuis overgebracht maar was bij aankomst reeds overleden.

Wat de chelatie-therapie overigens met natuurgenezing van doen heeft is zoals reeds opgemerkt, volstrekt onduidelijk. Het is wèl duidelijk dat de zusjes Knol zich aan die tegenstrijdigheid niet veel gelegen hebben laten liggen — ze hebben gewoon een "gat in de markt" ontdekt.

Daarvoor moeten ze wel een arts aantrekken, maar dat blijkt niet zo moeilijk. Er zijn meer artsen die met hun bul gewicht schenken aan twijfelachtige therapieën. Wat bijvoorbeeld te denken van een vrouwelijke arts die zich te Utrecht heeft gevestigd "voor fysiotherapie, iriscopie (spatiëring van ons, red.), homeopathie?

GEEN WERKING AANGETOOND...

Duogastrone heeft géén effect bij de behandeling van een zweer van de twaalfvingerige darm. Het college ter beoordeling van geneesmiddelen heeft daarom inschrijving geweigerd in het Register van verpakte geneesmiddelen. Een beroep op de kroon van een te Almere gevestigde farmaceutische groothandel heeft niet mogen baten. Duogastrone wordt dus niet ingeschreven.

In eerste aanleg had het college ter beoordeling van geneesmiddelen al bedenkingen omdat veel literatuur niet werd overgelegd en eveneens o.a. een serie röntgenfoto's ontbraken. Drie maanden kreeg de firma in Almere de tijd om wat beter beslagen ten ijs te komen. Daar kwam echter niet veel van terecht. En het College kon niet anders dan constateren dat de werking in de overgrote meerderheid van de dubbelblinde onderzoekingen statistisch niet kon worden onderscheiden van de werking van een placebo.

Trek uw aanvraag in, zo luidde het advies, dan behoeft de weigering van de inschrijving officieel niet ter kennis te worden gebracht. De firma te Almere hield echter vol. Zij meende dat ze voldoende documentatie had verstrekt om aan te tonen dat Duogastrone capsules van 50 mg de gestelde werking wel bezaten. Het gevolg was dat er een officiële weigering tot inschrijving uit de bus kwam.

De Kroon bevestigde deze weigering: in de Staatscourant van 7 april van dit jaar werd melding gemaakt van het desbetreffende Koninklijke besluit.

Geen werking? Dan ook geen inschrijving — zo hoort dat immers.

BRANDNETELTHERAPIE

Een lezeres, die in haar jeugd in midden-Limburg woonde herinnert zich een brandneteltherapie tegen "zwakke blaas" en bedwateren. Daartoe werden verse jonge brandnetels net als groenten fijngehakt. Het resultaat werd op een halve boterham — die "dosis" zou voldoende zijn — gelegd, waarop moeder er boter over heen smeerde om zo de brandnetelmassa vast te leggen. Het kostte dan geen moeite om de halve boterham op te eten. Lekker was overigens wel anders.

DE MEDISCHE WOESTENIJ VAN DE KRUIDENBOEKEN

Geneeskruidenboeken deugen maar zelden, zo kon de Consumentengids in het aprilnummer verklaren. De Consumentenbond heeft namelijk niet minder dan 36 kruidboeken — er is de laatste jaren nogal wat van de pers gekomen! — onderzocht: kun je er wat wijzer van worden? En het resultaat loog er niet om. Schrikbarend noemt de Consumentengids het. Want niet alleen spreken kruidenboeken elkaar tegen — en dat valt al te constateren wanneer men er twee of drie naast elkaar legt — maar behalve onzin komt er in sommige kruidenboeken adviezen voor die ronduit levensgevaarlijk zijn.

Zesdertig kruidenboeken... Men heeft er goed voor in de beurs moeten tasten maar ging niet hoger dan plusminus 50 gulden per kruidenboek. Bij de onderzochte boeken is ook een oudje, dat van Theo Braem, "Onze Geneeskruiden", waarvan de eerste druk in 1956 bij De Sikkel in Antwerpen verscheen. Om maar direct met de deur in huis te vallen — inmiddels is de zoveelste druk van Braems boek verschenen — de Consumentengids zegt van dit f 52.50 kostende boek dat het plantkundig matig is, farmaceutisch matig tot goed (Braem was apotheker) maar medisch gewoon slecht.

Kruidenvrouwtje komt er slecht af

De lezer zal zich natuurlijk afvragen: hoe kwamen nu de boeken van het kruidenvrouwtje, Mellie Uyldert, er af? Drie staan er op het lijstje; plantkundig zijn ze slecht of matig, farmaceutisch zijn alle matig, medisch slecht, met deze aantekening dat haar Lexicon der geneeskruiden (f 52.50...) als "slecht tot matig" wordt gekwalificeerd. Een epitheton dat ook wordt gebruikt voor dat afschuwelijke boek van Vogel "De kleine dokter" (plantkundig is dat slecht, farmaceutisch matig). En dat voor een prijs, die er niet om liegt: f 47,85.

Geneeskundig was er maar een van de onderzochte boeken dat men als redelijk kon bestempelen, farmaceutisch was de score iets beter, zij het dan dat enkele boeken de kwalificatie redelijk tot goed verwierven. Enige boeken geven geen geneeskundige adviezen, Huibers "Kruiden om te slapen" is farmaceutisch blanco. Er was bij de onderzochte boeken geen enkel dat op alle punten voldeed. Veel boeken waren zelfs op alle punten slecht. Wie zelf met kruiden wil dokteren moet tot de conclusie komen: bij die 36 boeken — totaal vertegenwoordigen zij een verkoopprijs van rond de duizend gulden! — is geen enkel "goed" boek te vinden. Thieme's boek van de geneeskruiden geeft soms goede adviezen en verdiende daarmee het predikaat "redelijk".

Waar groeit de smeerwortel?

Sommige kruiden kan men zelf kweken — er zijn enkele boeken die daarover advies geven. Kruiden kunnen ook in de vrije natuur worden verzameld — maar dan moet men wel weten wáár. Groeit de heemst in het bos of op de heide? Vinden we de smeerwortel in beekdalen of aan dijken? En men dient aan de hand van de illustratie in het boek wel te kunnen zien of men het te doen heeft met de potentilla tormentilla of met het bosanemoontje. Sommige planten zijn beschermd en die moet men laten staan. Al deze aspekten krijgen in de meeste geraadpleegde kruidenboeken maar summier of volstrekt geen aandacht.

Van belang is ook de behandeling van de kruiden. Moet je er een thee van trekken of er een smeerseltje van bereiden? Men moet ook weten wát men moet gebruiken, blad, wortel, bloesem of zaad? En in welk jaargetijde moet er "geoogst" worden? Een goed boek vergeet ook niet te waarschuwen voor mogelijke bijwerkingen. En uiteraard — sommige planten zijn vergiftig, soms zwaar vergiftig. De taxus heeft een kwade reputatie — toch wordt hij in sommige kruidenboeken genoemd. En hoe staat het er bij met kruiden wanneer ze bij zwangerschap worden gebruikt?

Hoofdpijn, slapeloosheid, hartkwalen

De geneeskundige aspecten beoordeelde men naar wat de boeken te vertellen hadden over drie aandoeningen: hoofdpijn, slapeloosheid en hartkwalen. Stoffen van plantaardige herkomst spelen bij hartkwalen nog altijd een rol maar de behandeling kan alleen onder toezicht van een arts. De hoeveelheden die men gebruikt luisteren bijzonder nauw. In geen kruidenboek zal vermoedelijk het vingerhoedskruid ontbreken... maar het is wel een zeer vergiftige plant. De uiterst giftige herfsttijloos, een vriendelijk bloemetje in de najaarstuin, werd wel gebruikt tegen geslachtsziekten als gonorroe en syfillis, althans volgens oudere kruidenboeken, die nog wel eens door hedendaagse auteurs worden geraadpleegd — om maar niet te zeggen: overgeschreven.

Terug nu naar het onderzoek van de Consumentenbond. Die beperkte zich behalve tot drie aandoeningen tot vier kruiden: de brandnetel, de paardebloem, vuilboombast en valkruid. Valkruid (Arnica montana) is een composiet die bij gebruik niet helemaal onschadelijk is al rangschikt men het valkruid niet onder de gifplanten. De bast van de vuilboom wordt in de reguliere geneeskunde gebruikt als laxeermiddel; de verse bast van deze boom veroorzaakt echter wel een bloedige diarree. Brandnetel en paardebloem daarentegen hebben beide in de keuken een bescheiden plaatsje gekregen: er zijn liefhebbers van brandnetelsoep, anderen waarderen de molsla.

Brandnetel goed voor 64 kwalen

Uit de 36 boeken kwam naar voren dat de brandnetel voor 64 kwalen goed is, de paardebloem voor 54 aandoeningen. Het valkruid heeft een gunstige werking, volgens deze boeken voor "maar" 35 kwalen, de bast van de vuilboom voor 30. Daar waren onschul-

Paardebloem

dige kwaaltjes bij maar ook ziekten als slechte lever- en nierfunctie, geelzucht, suikerziekte, aderverkalking en hartspierontsteking...

Uiteraard toetste men de gegevens die de kruidenboeken verstrekten over de werking van deze vier kruiden met wetenschappelijke literatuur en dat leidde tot het bovenvermelde kwalijke resultaat. De farmaceutische aspecten van geneeskruiden bleken het best uit de doeken te komen bij de boeken van Börngen, Daems, Nielsen, Pahlow en Thieme's Boek van de Geneeskruiden.

Bijzonder nuttige test

Het kwam uiteraard ook nog wel eens voor dat kruiden voor een bepaalde ziekte werden aanbevolen die helemaal geen werking hadden...

Al bij al een bijzonder nuttige test.

Het artikel in de Consumentengids dat wij voor het bovenstaande raadpleegden wijst ook nog op de wijze waarop belanghebbenden de grootste nonsens kunnen verkopen in boeken en tijdschriften, brochures alsmede radio- en televisieprogramma's, terwijl advertenties alsmede de tekst op verpakkingen en in vouwbladen onderhevig zijn aan de Wet op de Geneesmiddelenvoorziening, die regelt hoe geneesmiddelen mogen worden aangeprezen.

Grote Weegbree

Twee boeken van de 36 die werden bekeken zijn geschreven door belanghebbenden in de industrie van kruidenpreparaten. Namelijk Vogels Kleine Dokter (uitgegeven door een aan Biohorma gelieerde uitgeverij) en Elseviers Medisch Kompas Kruidengeneeskunde. Het laatste boek is geschreven door De Lange en Helwig van dezelfde firma.

ALTIJD NOG DIE VASOLASTINE

Uit Vrijheid en Democratie het veertiendaagse partijorgaan van de VVD, knipten wij het volgende ingezonden stuk van de heer B.H. Rijpkema te Amsterdam: Volgens een bericht van 11 februari jl. wil een kamermeerderheid van VVD en CDA, dat Vasolastine voor ziekenfondsverzekerden wordt vergoed. Volgens de VVD-er drs. Dees vinden 50.000 mensen baat bij dit middel. Een merkwaardige bewering als men weet dat het door de overheid ingestelde College ter beoordeling van geneesmiddelen, de geneeskrachtige werking bij aderverkalking niet bewezen acht. Bij de beroepsprocedure in 1978 stelde de Raad van State, na verdere consultering van deskundigen, het College in het gelijk. Het is niet waarschijnlijk dat apotheker Dees zich *deskundiger acht dan al deze experts*. Meer voor de hand ligt, dat hij wil zwichten voor de fabrikant-*patiënten-lobby, hetgeen een ondermijning van de wet* zou betekenen. Bovendien een gevaarlijk precedent en *extra kosten voor de toch al zo dure gezondheidszorg*. Mag van de leden van het College worden verwacht dat zij blijmoedig hun nuttige taak voortzetten, als politici op hun stoel gaan zitten?

Al met al een bedenkelijke allesbehalve democratische ontwikkeling, aldus de heer Rijpkema.

MOERMANTHERAPIE VOOR WINDHONDEN

Een eigenaardige variatie op de Moermantherapie toegepast door een Rotterdamse, mevrouw Buijs genaamd, die drie Afghaanse windhonden bezat die aan kanker leden. Zij had deze honden volgens de Moermethode behandeld. Toen zij de honden naar een kennel bracht tijdens een periode die zij zelf — kankerpatiënte en aanhangster van Moermantherapie — in het ziekenhuis moest doorbrengen bleken de honden schurftig, verwaarloosd en sterk vermagerd te zijn. De Rotterdamse dierenbescherming maakte proces-verbaal op wegens verwaarlozing. De drie zieke honden liet men, na verkregen toestemming van de officier van justitie, inslapen. Volgens de eigenares waren de honden, dankzij de Moermanmethode, aanmerkelijk ouder dan Afghaanse windhonden gewoonlijk worden.

HET STENEN TIJDPERK VAN BRUNO SANTANERA UIT GODLINZE

Bruno Santanera, een Italiaan die zich in het aardige Groningse dorp Godlinze, niet ver van Delfzijl, heeft gevestigd moet een prima zakenman zijn. Zijn beeldenpark in Godlinze heeft een zekere faam maar nu heeft Santanera zich op de "geneeskrachtige stenen" geworpen en nu is het hek helemaal van de dam. Touringcarondernemers zien er een dikbelegde boterham in met het uitschrijven van dagtochten met een wat de Duitsers kennen "Butterfahrt" uit de Eemshaven, met tot slot een soort edelstenen-consult bij Bruno.

Wij troffen het programma aan op een pagina van een in Leeuwarden verschijnend huis-aan-huisblad. Een hele pagina, bekroond met Santanera's portret. Met de hand onder de kin neemt hij al helemaal de pose aan van de magische denker en over de volle breedte van de pagina heet het: Natuurgeneeswijze, 4000 jaar cultuur/tien jaar onderzoek. Die tien jaar onderzoek waren gericht op de toepassing van edelstenen ter bevordering van het menselijk welzijn, zo wordt ons, onwetende leken, te verstaan gegeven.

Eén hele lange zin blijkt nodig om het resultaat duidelijk te maken. Wij citeren:

"In de wetenschap dit geheim niet ten volle te kunnen ontsluieren omdat de natuur niet al haar geheimen prijs geeft, voelt Bruno Santanera zich voldoende overtuigd van de heilzame werking om U uit zijn collectie te kunnen adviseren over het gebruik van deze edelstenen voor wat betreft hun stimulerende en remmende invloeden op Uw persoonlijke ziekten, kwalen, virtuositeiten en tekortkomingen".

In een vertrouwelijk gesprek wil Bruno Santanera wel persoonlijke aandacht schenken aan "uw eigen, individuele problemen". De edelstenen worden al voor een prijs van twaalf gulden af verkocht, met een certificaat van echtheid. En desnoods kan men dat nog controleren bij het "Nederlands Instituut voor Mineralogie" te Leiden.

Sterk vertrouwelijke gesprekken

De toepassing van de heilzame werking van de stenen, zo vermeldt de advertentie, is sterk afhankelijk van de persoonlijke omstandigheden en constitutie van het individu. Daarom moet "in een sterk vertrouwelijk gesprek" uitgezocht worden welke steen voor U persoonlijk de juiste zal zijn. Dat verschilt van klacht tot klacht en van mens tot mens.

Wij citeren nog eens:

Bijvoorbeeld: U heeft veel last van hoofdpijn of migraine. Bruno Santanera overlegt dan met U wat daarvan de oorzaak kan zijn. Bijvoorbeeld een storing in de spijsvertering, te hoge of lage bloeddruk, nek- en zenuwpijn, overbelasting door slechte ogen, roken, drinken, rugklachten of overgevoeligheid voor statische elektriciteit, etc. Door nu in overleg met U de oorzaak van uw hoofdpijnklacht te trachten op te sporen kan Bruno Santanera U de juiste steen adviseren. Immers niet iedere steen is geschikt voor alle, vaak verschillende oorzaken en klachten.

Einde citaat. Volgt dan o.a. nog de mededeling dat Bruno bereid is stenen te ruilen. Dat komt overigens zelden voor. In de afgelopen periode — een tijdvak wordt niet gegeven — zelfs slechts elfmaal op maar liefst 60.000 stenen.

Lijst met kwalen en aandoeningen

Zelfmedicatie met stenen is overigens al heel wel mogelijk, want in dezelfde advertentie wordt een lijst gegeven van kwalen, aandoeningen, welzijnswensen, met erachter het nummer van de steen die het moet verhelpen, casu quo stimuleren. Door zijn stenen nummers te geven behoeft Santanera geen tekst en uitleg te geven aan kritische stenendragers, die bijvoorbeeld de vraag zouden kunnen stellen: Waarom helpt de oliviet bij U tegen aambeien, en schrijft Jansen de steen voor bij hyperventilatie?

Een edelsteen die kleptomanie remt

De lijst van klachten is overigens indrukwekkend — en het blijft niet tot klachten beperkt, ook eigenschappen kunnen gestimuleerd worden of afgeremd worden door edelstenen, die, helaas, ook dan weer uitsluitend met een nummer worden aangeduid. Steen nr. 10 bijvoorbeeld remt de kleptomanie en stimuleert eerlijkheid. Maar nr. 10 helpt ook bij "bloedziekte", zij het in combinatie met nr. 2, 14, 15 en 17. Gesteld dat ze allemaal de minimumprijs van 12 gulden "doen", dan is men voor deze handel zestig gulden kwijt. De stenen moeten op de huid worden gedragen maar onderling contact moet worden vermeden.

Steen nr. 10 dient ook dienst bij het tegengaan van slechte gewoonten als veel eten en drinken (met nrs. 5 en 33) en wie last heeft van nachtmerries kan andermaal een beroep doen op de 10, echter in combinatie met 2 en 14. Terwijl 14 weer gebruikt wordt, samen met 7 en 8 tegen suikerziekte...

Suikerziekte? We kunnen ons vermaken met de gedachte dat men zweetlucht kan tegengaan door het dragen van de stenen 8 en 10 en dat nr. 40 ritmische muzikale gevoelens aanzwengelt, maar wanneer wij ziekten vermeld vinden als "bloedziekte", suikerziekte, kanker, hartklachten... tja, dan vergaat het ons toch wel een beetje als Bruno Santanera zelf, die volgens de Haagse Courant van 10 mei 1972, — dat is dus al weer een hele tijd geleden — blijkbaar heel boos werd:

Bruno Santanera staat met zijn gespreide armen in de direktiekeet. Zijn donkere ogen blikkeren en het zou niemand van de aanwezigen ernstig hebben verbaasd als op dat moment de hoge hemel was verduisterd en grillige bliksemschichten de toorn van deze Italiaan hadden omkranst.

Want dat is natuurlijk schandalig: het goedgelovige

publiek wat steentjes voor ernstige klachten te verkopen. Iemand die vindt dat hij zo nodig iets doen moet tegen zijn opschepperige aard, zijn "kapsones" of zijn gierigheid en zich steen nr. 42 aanschaft in Godlinze zal op zijn hoogst later spijt krijgen van de koop en de reis maar om bijvoorbeeld krop en poliepen te bestrijden met steen nr. 3 — dat is van de gekke.

Er moet wel worden opgemerkt dat de niet in onberispelijke taal opgestelde advertentie wel een slimme tekst biedt: genezing wordt nergens nadrukkelijk vermeld of beloofd — alleen gesuggereerd door het gebruik van uitdrukkingen en als "heilzame werking', "stimulerende en remmende invloeden". Een voor geen tweeërlei uitleg vatbare diagnose stellen doet de stenenman niet, hij kan alleen goed adviseren en helpen wanneer hij zoveel mogelijk informatie krijgt over "klachten, oorzaken en omstandigheden en achtergronden". En hij "overlegt" met U wat de oorzaak wel zal zijn van uw hoofdpijn. "Combineer uw problemen zoveel mogelijk in combinatie met hetzelfde steennummer" heet het onderaan het lijstje met klachten en wenselijkheden.

En dan die heilzame werking nog...

En die busreizen? Touringcarondernemer Jan Kalma uit Drachten brengt zijn Friese klanten naar de Eemshaven waar zij een geurig kopje koffie met gebak krijgen. Dan volgt een drie en een half uur durende boottocht op zee, met de Dolfijn II, men krijgt Borkum in zicht, luistert naar levende muziek en kan belastingvrij inkopen doen en krijgt bovendien een hele liter jenever gratis — mits men maar ouder is dan zeventien jaar. Tot slot: Kennismaking met de legendarische Bruno Santanera en de heilzame werking van zijn unieke collectie edelstenen"... (Voor zeeziekte hebben we niets kunnen vinden — dat is dan wel jammer).

Wie niets mankeert kan ook nog bij Bruno terecht: bijvoorbeeld stenen kopen voor "partnertrouw" (1 en 37) Voor een nieuwe levenspartner heeft men maar één steen nodig. Een briljant? Wij weten het niet, Bruno houdt het op nr. 36. Nr. 40 is, zoals hiervoor al gememoreerd, goed voor "ritmische muzikale gevoelens". Die komt dus goed van pas wanneer men aan het slot van de bustocht van Kalma uit Drachten, bij muziek koud vlees en vis mag eten.

★

HOKUS POKUS

Voor de vele liefhebbers van een "doe-vakantie" organiseert men in de Duitse plaats Gernsbach, in het Zwarte Woud bij Baden-Baden een cursus "Astrologie voor beginners". De cursus duurt een week en men wordt ingewijd in de basiskennis van de z.g. astrologische psychologie. Een dure term voor de invloed op 's mensen karakter van de stand van de planeten tijdens zijn geboortestond. Zoals de conjunctie van Venus.

SLEEUWENHOEKS PRAATPROGRAMMA OVER GENEZEN OP AFSTAND: "OM DOODZIEK VAN TE WORDEN"

Onder de titel "Genezen op afstand: "we voelen het aan onze oren als we behandeld worden" hebben wij in het maartnummer van ons Actieblad een uitvoerig verslag gegeven van een uitzending van de NCRV met Hans Sleeuwenhoek als presentator. Sleeuwenhoek liet den lange rij van "genezers op afstand" opdraven met hun verhaaltjes. Gelegenheid voor veel tegenstoom was er niet.

De vice-voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, prof. B.S. Polak heeft naderhand de band van het programma gezien en aan de correspond van NRC Handelsblad, Ger Jochems zijn reacties op deze weinig verkwikkelijke uitzending gegeven.

De uitzendingen leverde de NCRV niet minder dan 150.000 schriftelijke en telefonische reacties op. Wekenlang werkte de postkamer tot tien uur 's avonds over. Sleeuwenhoek zelf gaf toe niet te hebben gerekend op zulk een overstelpend aantal reacties. Er lagen een paar duizend brochures klaar voor belanghebbenden...

Zieken "in consult" bij de NCRV

De misverstanden ontbraken niet. Een aantal mensen stuurde de NCRV foto's en een lijst met klachten in de mening verkerend dat de omroeporganisatie hen "op afstand" kon genezen.

Volgens Sleeuwenhoek had men zich beperkt tot alternatieve genezers die bij een van de organisaties van paranormale genezers zijn aangesloten — een naieve gedachten: of men dan verschoond blijft van de baarlijke nonsens die in deze kringen gedebiteerd wordt! Om de objectiviteit te bewaren, voor zover doenlijk, had men ook enige mensen aan het woord gelaten die al tevergeefs de "alternatieven" aflopen. Verder heeft men zorgvuldig alles wat naar kankertherapieën zweemde omzeild.

Volgens NRC Handelsblad was de Nederlandse Federatie van Paranormale en Natuurgenezers weinig te spreken over het programma van Sleeuwenhoek. Schimmel, een genezer van de NFPN die in deze organisaties ook een functie bekleedt, was in de zaal en vond het een slechte uitzending. Hij gewaagde van een "oppervlakkige aanpak" want er kwam niets naar buiten van de inhoud van de behandelmethoden. Zo die al een inhoud hebben,... Het benadrukken van zaken als de genezing per foto (er was immers iemand die foto's op zijn rug plakte, om zo de afgebeelden te genezen) had de zaak van de alternatieven in het belachelijke getrokken. Uit Schimmels eigen bijdrage was nogal wat geknipt o.a. dat hij beslist geen voorstander was van genezen via de tv.

Kritiekloze praatjes van Sleeuwenhoek

Prof. Polak, die aan de Universiteit van Amsterdam

huisartsengeneeskunde doceert, had uiteraard wel wat scherpere critiek. Hij betitelde het optreden van presentator Sleeuwenhoek als "kritiekloze praatjes" omdat de beweringen van de alternatieve genezers nooit werden weersproken tijdens de uitzending. Prof. Polak heeft zich o.a. ernstig beziggehouden met de alternatieve methoden als eerste voorzitter van de werkgroep van de Koninklijke Maatschappij ter bevordering van de geneeskunst, die een reactie heeft opgesteld naar aanleiding van het rapport Muntendam. In het maartnummer van ons Actieblad hebben wij aandacht besteed aan dit commentaar dat rondom de jaarwisseling werd gepubliceerd in Medisch Contact.

"Van mij mogen ze hun gang gaan", aldus prof. Polak, "maar ik ben er wel op tegen dat alternatieve behandelwijzen en therapieën uit de sociale fondsen worden betaald, omdat dan eerst moet worden aangetoond dat ze iets uithalen".

Prof. Polak is naar China geweest om de acupunctuur te bestuderen. "Ik ben er van overtuigd dat al die behandelwijzen controleerbaar zijn. De achterliggende theorieën zijn volslagen onzin".

Gevolgen niet altijd onschuldig

De gevolgen van hetgeen deze "over het algemeen goedbedoelende en vriendelijke mensen" doen zijn echter niet altijd even onschuldig". Mevrouw Polak is hoofd van de afdeling anesthesie van het Anthonie van Leeuwenhoek-ziekenhuis te Amsterdam dat gespecialiseerd is in de behandeling van kankerpatiënten. En daar komen nog wel eens patiënten binnen met een kankergezwel dat nog operabel is, maar zij willen met alle geweld eerst naar een alternatieve behandelaar. En dan komen ze terug met een niet meer te opereren gezwel. "Kijk, dat is natuurlijk misdadig".

Een gênante vertoning, vond prof. Polak de uitzending. "Als je dit soort zaken serieus wilt onderzoeken dan moet je twee groepen maken van zeg honderd mensen met dezelfde aandoening. De ene groep behandel je via een foto en de andere met reguliere methoden; dan blijkt vanzelf of dat genezen met een foto iets voorstelt. Maar dat zijn geweldig kostbare onderzoeken en je begint daar toch alleen aan, wanneer je onder de indruk bent van een fenomeen? En dat ben ik niet. Ik zou trouwens niet weten wie ik zo gek zou kunnen krijgen om daar geld voor te geven".

Nog een commentaar van prof. Polak over het praatprogramma "Genezen of afstand": "Ik wist niet dat het zo'n onzin was; dit is om doodziek van te worden".

EEN KEI VAN EEN STEEN

In de geruchtmakende televisie-uitzending van de NCRV, waarbij presentator Hans Sleeuwenhoek een bonte rij van "genezers" liet praten onder de overkoepelende titel "Genezen op afstand" kwamen ook "de stenen" aan bod. Een goed in het pak zittend heer verklaarde dat de stenen "in heel veel gevallen genezing kunnen brengen". "We zijn nog maar aan het begin. Ik heb er 30.000 uitgegeven". Hij toonde een van die steentjes, een stukje malachiet, een groene steen met een koperverbinding. Voor de camera verklaarde de stenenhandelaar dat deze stenen "urinezuur" naar zich toe trekken". En het gevolg van deze opmerking?

Er blijkt nu zoveel vraag naar malachiet te bestaan dat de steentjes al het tienvoudige doen van het bedrag dat de stenenman voor de camera noemde, vijftien gulden.

Een jongeman die nekklachten had kocht voor negentig gulden een snoer stenen kralen. Resultaat bleef — men zal er zich over verbazen — uit.

★

DE HETTEMA-KLINIEK

De Hilversumse Dr. Hettemakliniek draagt de naam van een SS-arts. De kliniek is gevestigd aan het Wandelpad te Hilversum. De Gooi- en Eemlander die dit bericht bracht voegde er aan toe dat de zoon, de natuurgenezer die dit "natuurkundig gezondheidscentrum" met "alles d'r op en d'r an" (natuurgeneeswijze, homeopathie, acupunctuur, moderne voedingstherapie oprichtte, de naam zal handhaven. Dokter IJsbrand Hettema had vroeger een praktijk voor natuurgeneeswijze aan de Taludweg te Hilversum. Tijdens de oorlog sloot hij zich aan bij de SS en vertrok naar het Oostfront. In 1949 werd hij garresteerd. Hij werd tot zeven jaar gevangenisstraf veroordeeld. Na vragen in de Hilversumse gemeenteraad is de naam van de kliniek tòch gewijzigd.

★

TUSSEN PLACEBO EN HOMEOPATHISCH MIDDEL WEINIG VERSCHIL

De volksgezondheidsspecialist van de VVD in de Tweede Kamer, Dees — apotheker van huis uit — voelt er niets voor om homeopathische geneesmiddelen te schrappen uit het ziekenfondspakket. Dat plan is geopperd van de zijde van de ziekenfondsen. Blijkbaar deelt zijn fractie deze mening. Op een congres van de Algemene Nederlandse Pharmaceitische Studentenvereniging, onlangs te Stevenbeek gehouden, voerde Dees woord.

Zal hij toen nog gesproken hebben over een belangwekkend onderzoek over de werking van homeopatische middelen waarvan bijzonderheden onlangs in het Engelse medische blad The Lancet zijn gepubliceerd? Dat had hij al in het nummer van 15 januari kunnen lezen en het betrof een onderzoek waartegen ook een wetenschappelijk gevormd man als Dees "U" zou kunnen zeggen.

Het ging hier om een onderzoek onder lijders van

osteoarthritis van de heup en de knie, 36 in totaal, verdeeld over twee Londense ziekenhuizen (waaronder The Royal London Homoeopathic Hospital) en een ziekenhuis te Tunbridge Wells. Het resultaat van dit dubbelblinde onderzoek waarbij bovendien de resultaten van een placebo, een homeopathisch geneesmiddel (namelijk Rhus Tox. 6X) en fenoprofen nog kruiselings werden vergeleken was veelbetekend Fenoprofen bleek beter in staat om de pijn te verminderen en de ontsteking tegen te gaan dan de placebo of Rhus tox. De voorkeur van de patiënten bleek uit te gaan naar fenoprofen. Van de 32 patienten die het onderzoek tot het einde meemaakten gaven 21 patienten de voorkeur aan het middel, dat fenoprofen bleek te zijn, vijf aan de placebo en vijf aan Rhus tox. Bij de behandeling werden weinig bijverschijnselen opgemerkt al kregen de patiënten die met het geneesmiddel fenoprofen werden behandeld enige last van ingewandsstoornissen.

Opmerkelijk was dat zowel allopathische als homeopathische artsen meewerkten aan het Engelse onderzoek. "Zulk een samenwerking is essentieel", schrijft The Lancet, "wanneer men wil voorkomen dat er kritiek wordt uitgeoefend op de keuze van de patiënten, definitie van de symptomen en evaluatie van de behandeling. Men mag hopen dat het grote aantal homeopathische en naturopathische geneesmiddelen dat op de markt is aan een gelijke straffe proefneming wordt onderworpen".

HART: LINKEROOG OP HALF DRIE

Een voordracht voor medische studenten van de Universiteit van Amsterdam, georganiseerd door de MFAS had de aandacht getrokken van een schrijver van entrefilets in het Universiteitsblad Folia. Peter Paul de Baar had al eens eerder geluisterd naar een dergelijke voordracht maar toen ging het over homeopathie. Een uittreksel van dit artikel heeft men kunnen lezen in het maartnummer van het Actieblad tegen de Kwakzalverij (achterpagina).

De ogen, zo constateerde Peter-Paul de Baar, zijn de spiegels van de ziel, maar niet alleen de ziel, zo leerde hem mevrouw J.M. Kalwijn-Spruijt, natuurgeneeskundige. Want stond er in Lucas 11, 34-36 niet geschreven: De lamp van het lichaam is uw oog. Wanneer uw oog helder is, is ook heel uw lichaam verlicht. Is het echter slecht, dan is ook uw lichaam duister.

En De Baar vervolgt: De iriscopie, ofwel regenboogvlieskijkerij, gaat er van uit, dat men in de iris (dat blauwe, bruine, groene of grijze rondje rondom de pupil) van het menselijk oog de gesteldheid van het hele lijf weerspiegeld kan zien. Ene pastoor Felke, beschuldigd van kwakzalverij, had het medisch establishment in 1909 reeds paf doen staan: van twintig reeds ouderwets onderzochte patiënten met het laken tot over hun neus onderzocht hij slechts de ogen en stelde in zestien gevallen exact dezelfde diagnose als zijn confraters, in één geval omschreef hij het iets anders; slechts één keer maakte hij een duidelijke misser en bij één man bespeurde hij een fatale kwaal, die er volgens de gevestigde wetenschappers niet was. 'Maar', triomfeert Kalwijn, 'die man verliet wél het ziekenhuis in een doodskist. Niet zo heel erg leuk, maar daarmee was toch duidelijk bewezen dat er wel wat inzit, in die iriscopie'.

Aan de hand van een getekende 'landkaart' van beide ogen en een hele serie enge dia's wordt de zaal getoond waar en hoe welke 'zwakte' in de iris zichtbaar pleegt te zijn. 'Het hoofd tekent aan de bovenkant, de buik aan de onderkant, het linkerbeen tekent zich in het rechteroog en het rechterbeen tekent zich in het linkeroog. Voor het gemak hebben de iriscopisten de iris ingedeeld als wijzerplaat van een klok. Zo ligt het hart in het linkeroog op half 3, en rechts op half 9, de prostaat respectievelijk tegen vijven en na zevenen. Voor één patiënt lijkt het duidelijk vijf voor twaalf: geheel bovenaan de iris — de hersenzone dus — zien wij een onheilspellende bruin-zwarte vlek, die op een tumor duidt.

Mar men kan zich soms toch aardig vergissen: 'Ooit heb ik geprobeerd een glazen oog te diagnosticeren. Ik moet er wel bij vertellen dat dat zo goed was nagemaakt dat je het verschil niet zag'. Het oog de spiegel van het lichaam? De Winkler Prins gelooft er overigens nog niets van: 'Wetenschappelijk is een dergelijke samenhang in geen enkel opzicht ooit aangetoond'.

HOE GEZOND IS GINSENG?

Als men op de advertentie in blaadjes van "bodybuilders" mag afgaan zoeken ook sterke mannen en vrouwen hun heil al bij dit (oosterse) modeprodukt, dat bovendien er om bekend staat dat het de mannelijke potentie zou verhogen.

Het tijdschrift Natuur en techniek maakte onlangs melding van onderzoek naar de werking van ginseng in Engeland gedaan. Men vermoedde dat de werking van extracten van de ginsengwortel overeen zou komen met die van cortico-steroïden. Deze stoffen worden ook door het menselijk lichaam geproduceerd en remmen onder andere de activiteit van witte bloedlichaampjes.

Het extract van de ginsengwortel heeft een krachtiger uitwerking dan veel gebruikte steroïden. De cortico-steroïden worden gebruikt als pijnstillers, als antijeukmiddel — zij remmen de afweerreacties van ons lichaam. Daarin schuilt het gevaar — ze nemen wel de pijn of de jeuk weg en dat is voor de patiënt bijzonder prettig maar zij geven de infectie wel eens de kans om de overhand te krijgen.

Het ginsengextract, dat "levenselixer", remt eveneens de activiteiten van de witte bloedlichaampjes; volgens een oosterse geneeswijze worden plakjes van de ginsengwortel wel gebruikt ter bestrijding van maag- of hoofdpijn. Het geregeld gebruik van een ginseng-extract is al even bedenkelijk als het geregeld "snoepen" van pijnstillers.

SEPTEMBER 1983
94STE JAARGANG, NR. 3

Actieblad TEGEN DE KWAKZALVERIJ

UITGAVE VAN DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, VERENIGING TOT EVALUATIE VAN ALTERNATIEVE BEHANDELMETHODEN EN TOT BESTRIJDING VAN DE KWAKZALVERIJ

Redacteur: J. Th. Balk, Keverberg 54, 1082 BE Amsterdam *Verschijnt 4 x per jaar*

ZOGENAAMDE KANKERDIËTEN VERTONEN ONDERLING VEEL VERSCHILLEN

In 1850 schreef de baardige Duitse filosoof Ludwig Feuerbach de sedert dien gevleugeld geworden woorden "Der Mensch ist was er iszt". Feuerbach heeft daar wel iets over te horen gekregen. Merkwaardig is dat hij het niet in een van zijn boeken schreef maar in een aankondiging van een boek over de voedingsleer. Maar hoe dan ook: het zinnetje is nog altijd niet vergeten.

De hedendaagse natuurgenezers lijken er bij te zweren maar het is wel opvallend dat ze sterk uiteenlopende meningen hebben over wat nu wel en wat nu niet is toegestaan. Het gaat niet over de vraag of een gezond en matig leven, met een afwisselende voeding nu al of niet is gewenst maar om voorschriften als "al of niet yoghurt" in een z.g. kankerdieet. Moerman bijvoorbeeld is tegen de yoghurt maar heeft geen bezwaar tegen andere zuivelprodukten. Maar Max Gerson, die als een van de eersten geldt om met een kankerdieet voor de dag te komen en die grote invloed moet hebben uitgeoefend op de Vlaardingse arts Moerman had geen bezwaar tegen magere yoghurt.

Op de homeopathische toer

Dezer dagen is een nieuw krantachtig tijdschrift verspreid Bio Magazine genaamd. Het blad komt uit Menen, een plaats in het zuiden van West-Vlaanderen en volgens de titel is het nulnummer in Nederland verspreid in een oplage van 31.000 exemplaren, in Vlaanderen en Wallonië in oplagen van telkens 21.000 exemplaren. Men krijgt uit het eerste nummer de indruk dat de homeopathie in het blad de hoofdrol krijgt toebedeeld. "Zijn wij tegenstanders van de klassieke geneeskunde?" zo vraagt de redactie. En zij antwoordt: "Hoegenaamd niet. Een dokter moet op de eerste plaats zijn vak grondig kennen, zoals hij dat aan de universiteit geleerd heeft (...) Allen wat die therapie betreft zullen wij niet altijd de voorschriften van de faculteit volgen", zo heet het. En verder: "Daarom verdedigen wij naast of in de plaats van de klassieke therapie een aantal zachte therapieën die meestal geen bijwerkingen hebben en die voldoende hun werkzaamheid bewezen hebben". Aldus, naar men mag aannemen, de hoofdredacteur dr. J. de Geest (153, Kortrijkstraat, 8600 Menen (B)).

Ledenvergadering op 24 september

De leden van de Vereniging tegen de Kwakzalverij worden uitgenodigd voor de Algemene Ledenvergadering die op

zaterdag 24 september

wordt gehouden in het Diaconessenhuis te Utrecht, Bosboomstraat 1. De vergadering begint te 10 uur v.m.

AGENDA
1. Opening
2. Notulen
3. Verslag van de secretaris
4. Verslag van de penningmeester
5. Bestuursverkiezing en uitbreiding van het bestuur van vijf naar zeven leden
6. Voordracht drs. J.L. Engelbart, anesthesioloog (Universiteit van Amsterdam) over ACCUPUNCTUUR, ALTERNATIEF OF ADDITIEF
7. Discussie
8. Rondvraag
9. Sluiting.

In de hoop veel leden te kunnen begroeten op zaterdag 24 september te Utrecht,

I.A. van de Graaff
secretaris

Lavementen van koffie

De genoemde J. de Geest en prof. A. Lodispote geven een overzicht, en daar gaat het ons hier om, over zeven kankerdiëten. Vrijwel alle kankerdiëten verbieden vis, vlees, witmeelprodukten, geraffineerde suiker, conserven, dierlijke vetten, thee, koffie, alcoholica, tabak. Gerson, die in 1959 overleed liet zijn patiënten grote hoeveelheden fruit en groenten verorberen, minstens drie kilo per dag — maar in hoofdzaak wel in de vorm van sappen. Helemaal vegetarisch was zijn dieet allerminst. Want wat te denken van het dagelijks drinken van $2^1/_2$ ons sap uit kalfslever geperst? Verder mocht de patiënt volkorenbrood, havermout, groentesoepen en slaatjes eten. De patiënt mocht alleen maar de voorgeschre-

Vereniging tegen de Kwakzalverij

Opgericht 1 januari 1881
Correspondentie-adres: Bergse Dorpsstraat 101
3054 GC Rotterdam; tel. 010-187149

BESTUUR:
Voorzitter: vacature
Secretaris: I.A. van de Graaff, Rotterdam
Penningmeester: D. Uitterdijk, Medemblik
Leden: G.R. van den Berg, Amsterdam
C.W. Chr. Deurman, Arnhem
prof. B.S. Polak, Amsterdam
Adviserende leden:
S. Lelie, Middelburg
prof. dr. F.A. Nelemans, Duivendrecht

Postgiro van de Vereniging: **32237** ten name van Penningmeester van de Vereniging tegen Kwakzalverij, Medemblik.
De **contributie** bedraagt thans *f* 30; voor studenten en leerlingverpleegkundigen *f* 10; begunstiger wordt men door een schenking aan de vereniging van minimaal *f* 100.

ven sappen drinken! "Om de darmen proper te houden werden geregeld lavementen van koffie toegediend". Helemaal zonder koffie ging het dus ook weer niet! Aan een dergelijk dieet moest de patiënt zich een half jaar tot een vol jaar houden, daarna werden magere zuivelprodukten toegestaan.

Beter bekend is de Moermanmethode. Er zijn heel wat Nederlanders die het een tijdlang volgen, bij wijze van preventie. Wij weten zelfs van een reumaptiënte die het eveneens een tijd lang rigoreus volgde omdat zij had horen verluiden dat het haar van pijn zou bevrijden. Toen daar niets van bleek te kloppen heeft ze het tenslotte maar opgegeven. Het Moermandieet is, dankzij veel populaire publicaties, overbekend. Volgens het blad waaruit wij citeren, Bio Magazine, wordt de methode thans door minstens 40 artsen in Nederland en Vlaanderen toegepast: volkorenbrood, volle rijst, karnemelk, fruit en versgeperste vruchtensapen, zuivelprodukten behalve yoghurt, groenten, behalve de koolsoorten en zuurkool, rabarber en asperges. Met mate zijn honing en noten toegestaan. Het dieet is zuiver vegetarisch in die zin dat vis, vlees en dierlijke vetten er niet in voor mogen komen. Genotmiddelen zijn verboden, ook aardappelen en peulvruchten behalve groene erwtjes. Onder het verbod vallen ook kampernoelies oftewel champignons.

Goochelen met yin en yang

In de makrobiotiek goochelt men met het evenwicht naar Oosterse trant tussen yin en yang. Er moeten zeven makrobiotische diëten bestaan, waarvan sommige zo streng zijn dat ze vrijwel niet vallen uit te voeren tenzij men een bijzondere aanleg heeft tot zelfkastijding. Bij de makrobiotici gooit ook het zeewier hoge ogen. Is de oorzaak van de kanker yin, dan moet het percentage granen in het dieet worden verhoogd, is de oorzaak yang, en dat zou meer voorkomen, dan wordt het accent op de rauwkost gelegd.

Men kan met yang en yin goochelen, het hele leven onderbrengen in twee tegengestelde principes maar men kan ook de westerse scheikundige verworvenheden onder de kin strijken en dan heeft men het over zuur en basisch. Dat deed de in 1879 geboren Fin Are Waerland. Hij zag in de meeste ziekten een manifestatie van het overschot aan zuren. O.a. vlees zou dat veroorzaken. Waerland kantte zich in zijn dieet tegen vlees en gekookte groenten en hij schreef een lactovegetarisch dieet voor. Veel rauwkost eten en af en toe gewoon vasten, aldus Waerland. Maar Waerland zou geen goede Fin zijn geweest als hij de sauna niet een rol had toebedeeld in zijn methode, naast ademhalingsoefeningen en lavementen.

Dat de mensen vroeger wijzer waren, ouder werden, sterker waren, reuzen waren, – waar komt de hardnekkigheid en de universaliteit van dat vermoeden toch vandaan? Ik denk dat het een herinnering is aan ons eigen vroeger, onze kinderjaren, toen de volwassenen als reuzen om ons heen stonden, alles beter wisten en ons wezen wat wij wel en wat wij niet moesten eten. Juist het eten viel volledig onder hun gezag, daar wisten zij alles van, daar beschikten ze over. Vandaar de herkenbaarheid van het dieet als straf voor de zonde en therapie voor de ziekte.

TAMAR (Renate Rubenstein)

Uit de computer het ideale dieet

Dokter de Geest en prof. Lodispote geven in het Bio Magazine nog een paar kankerdiëten, zoals dat van Breuss, van Lorincz en Kuttner en van Sirtori. Dat laatste is een dieet samengesteld door een computer. Uiteraard heeft ook een computer "voeding" nodig en de Geneefse professor Sirtori bracht in de computer alle gegevens over voeding en ziekten als kanker, aderverkalking en veroudering. Er uit rolde het "ideale dieet". Dat heeft een lage calorische waarde, er zitten weinig eiwitten in maar het is wel rijk aan vruchten en groenten en plantaardige vetten.

Niet helemaal vegetarisch is het z.g. fenylalaninearm dieet van de heren Lorincz en Kuttner uit Chicago. Het genoemde aminozuur zou een onontbeerlijk bestanddeel zijn voor het overleven van kankercellen. Zij schrijven sap en rauw rundvlees voor, in het bijzonder van runderlever naast twee kilogram appelen daags, twee ons courgettes en het

sap van twee citroenen. Een zeer drastisch menu derhalve waarvan ons niet wordt gezegd hoe lang dat in acht moet worden genomen.

Zevenweekse sappenkuur

Breuss is de man van de vastensapkuur. Volgens Breuss mag de patiënt zeven weken lang geen vast voedsel tot zich nemen. Het sap is een soort cocktail van sappen uit, uiteraard, vooral rode bieten met een scheut sap van wortelen, een vleugje selderiesap en nog wat vocht van de ramenas. In het geval van leverkanker moet er dan nog het sap bij komen van een aardappel. Om het uur moet dan nog een kopje nierthee of saliethee worden gedronken. De honger moet de patient stillen met een kop haverslijmsoep of vermicellisoep. Bij dorst pepermunt-, melisse of venkelthee...

Naast het artikel over de kankerdieten prijkt in Bio Magazine de aankondiging van het 2e Internationaal Natuurgeneeskundig congres van Brugge dat aldaar op 16, 17 en 18 september wordt gehouden.

Het congres wordt georganiseerd door het Vlaams Medisch Seminarie voor niet-toxische tumortherapie in samenwerking van de z.g. Nederlandse studiegroep. Bij die Nederlandse studiegroep treffen wij de naam aan van de Haarlemse arts dr. H.C. Moolenburgh, een bekende Moermanarts. Hij zal ook deelnemen aan de paneldiscussies in Brugge. Vorig jaar was Moolenburgh van de partij tijdens een discussieochtend in Utrecht gehouden op initiatief van de werkgroep Gamma van de faculteit der geneeskunde aan de Rijksuniversiteit. Voor onze vereniging trad daar op prof. B.S. Polak. Van deze discussie hebben wij in het maartnummer 1982 van het Actieblad tegen de Kwakzalverij een uitvoerig verslag gepubliceerd onder de titel: Prof. B.S. Polak "Het denkpatroon van de alternatieven valt vaak niet te volgen".

In Brugge zijn de heren onder elkaar. Behalve Moolenburgh, die op 17 september als congresvoorzitter zal optreden is ook de Nederlandse arts H. Schram aanwezig die het congres de laatste dag zal presideren. Het congres gaat vergezeld van een z.g. Zelf hulpbeurs in de Brugse Stadshallen. Wat we bij die Zelfhulp Beurs moeten denken weten we niet precies maar men kan wel een etalage verwachten, vermoeden wij, van allerlei alternatieve geneeswijzen waaraan enige wetenschappelijke achtergrond wel volledig zal ontbreken. Bij de sprekers die op het congres zullen optreden is ook de uitgever van Bio Magazine, dr. André Mistiaen.

Over de Belgische wonderpillen

Mistiaen laat zijn blad waarin het niet ontbreekt aan advertenties nogal uitgebreid reclame maken voor een vermageringsthee, Regimax genaamd (met twee eetlustremmers zonder purgative, uitsluitend verkocht in de apotheek!) En als om dit te ondersteunen nog een artikel waarin de staf wordt gebroken over de z.g. Belgische wonderpillen.

Wie kent er niet de Nederlandse dames die plotseling zeer slank zijn geworden dankzij een Belgische arts, die vermageringspillen voorschreef? Tegen die pillen zijn, niet ten onrechte, nogal wat bezwaren gerezen maar het lijkt niet te stuiten. Buiten de huisarts om zoekt men contact met de "vermageringsspecialist".

Zeer terecht, wij moeten dat wel erkennen, laakt Mistiaen de gang van zaken. Zo'n "wonderpil" is een combinatie van een niet gering aantal middelen, zowel eetlustremmers als purgativa en hij duidt ze aan als "cocktails", die hem onwillekeurig herinneren aan de Middeleeuwse "theriaks".

Maar, vervolgt hij, wellicht passen dergelijke practijken in het brede kader van de "therapeutische vrijheid". "Maar als de vrijheid te breed wordt uitgemeten zijn afhankelijkheid, verslaving, ziekte en aftakeling van de gehele mens een bijna noodzakelijk en onafwendbaar kwaad". Uit het artikel van Mistaen blijkt dat de z.g. vermageringsspecialist over gestandaardiseerde en voorgedrukte recepten beschikt al worden sommige doses dan nog even met de hand aangepast zulks op grond van de indruk die de patiënt maakt op de voorschrijvende "specialist" die overigens ook het tarief van zijn consult "aanpast".

Een nieuw "Feuerbachje": De mens is wat hij slikt?

MOERMANARTSEN ZIJN HET MET ELKAAR NIET EENS

De Alkmaarse Moerman-arts Jan Wiese is niet bepaald enthousiast over het onderzoek naar de methode-Moerman dat dankzij de steun van het Koningin Wilhelminafonds nu toch zal worden uitgevoerd. "We hebben geen behoefte aan een zoethoudertje", zei Wiese in een gesprek met Madeleine Roumen van de Haagsche Courant. Hij vindt dat de overheid zich garant moet stellen, zodat het een onderzoek wordt "met kwaliteit".

Wiese heeft zich enige maanden geleden terug getrokken uit de begeleidingscommissie onderzoek Moermanmethode en hij heeft ook de studiegroep verlaten van de Stichting Artsenwerkgroepen voor niet-toxische tumortherapie. Volgens Wiese in het gesprek met de journaliste heeft de overheid de Moermantherapie, de kankerpatiënten en de betrokken artsen in de afgelopen jaren "gewurgd". Dat gebeurde onder een vriendelijk rookgordijn van vrijblijvend gepraat en geschrijf van politici. Zelf heeft hij ook, zo vertelde hij, geweldig zijn hoofd gestoten. Andere Moermanartsen zagen hem als een spion van de overheid. Door al het werk dat hij zich op de hals had gehaald raakte zijn eigen medische practijk op de rand van het faillissement.

Een uitgesproken slecht klimaat

Het klimaat rondom de Moermantherapie vindt Wiese al jaren uitgesproken slecht, er was gebrek van

vertrouwen tussen de Moermanartsen en de inspectie van de volksgezondheid maar er heerste ook verdeeldheid onder de Moermanartsen zelf over de noodzaak van het onderzoek. Bovendien, en het is nog altijd Wiese die hier aan het woord is waren er maar drie van de ruim veertig Moermanartsen die de behandeling op gelijke wijze toepassen.

Wiese is bang dat het onderzoek een te beperkte studie wordt, waarbij het effect van de therapie op de omvang van de tumor de boventoon zal voeren. Wel verwacht hij dat uit het onderzoek heel duidelijk naar voren zal komen dat mensen zich "erg goed voelen" bij de Moermantherapie. "Maar", vervolgt hij, "daar zal de regulieren therapie niet zoveel waarde aan hechten". Wat hem enorm stoort is dat als mensen moeten kiezen tussen chemotherapie en de Moermantherapie zij het eerste wèl vergoed krijgen maar de Moermanbehandeling moeten zij uit eigen zak betalen.

Wiese heeft nog plannen

Zelf is hij bezig met een z.g. terugblikkend onderzoek. Daarvan hoopt hij de resultaten binnen enkele maanden te publiceren. Hij is er van overtuigd dat de Moermantherapie goed werkt bij vrouwen, die een verdacht uitstrijkje hebben. "Meestal wordt er dan een heel dun randje van de baarmoederhals operatief verwijderd. De vrouwen, die zich niet hebben laten opereren omdat zij voor de Moermantherapie kozen, blijken daar net zoveel baat van te hebben", aldus Wiese.

Hij gelooft heilig in de methode-Moerman. "Het blijkt te werken als een fitmaker bij zieke mensen die toch nog voldoende zin hebben om te leven". Arts Wiese heeft plannen voor een Holistisch Oncologisch Instituut (HOI) waar mensen kennis kunnen maken met een "leefstijlprogramma dat is gericht op het natuurlijke en zelfstandig versterken van de eigen vitaliteit, geneeskracht, levensvreugde, weerstand tegen kanker, welbevinden en kwaliteit van het leven". Aldus Moermanarts Wiese in het interview met de Haagsche Courant.

KWF GEEFT GELD VOOR ONDERZOEK

Het zal er nu toch van komen: er wordt een onderzoek ingesteld naar de effectiviteit van de omstreden kankertherapie van de thans 91-jarige Vlaardingse arts Moerman. Het Koningin Wilhelminafonds heeft er 1.9 miljoen voor ter beschikking gesteld. De verwachting is dat het onderzoek zich over vier jaar zal uitstrekken. In de Tweede Kamer was reeds bij herhaling aangedrongen op een onderzoek naar Moermans kankertherapie maar in de kringen van de artsen die zich bezig houden met de Moermantherapie — het zouden er in Nederland veertig zijn — was weinig enthousiasme te bespeuren voor het onderzoek. Ook nu het KWF fondsen er voor ter beschikking heeft gesteld is dat enthousiasme, zoals men in dit nummer van ons Actieblad kan lezen, nog niet bijster groot.

Het is het plan dat een aantal artsen dat de Moerman-methode volgt 120 patiënten gaat selecteren. Die groep zal deels bestaan uit patiënten die volgens de traditionele methode zijn behandeld en deels uit patiënten die alleen behandeld willen worden volgens de therapie van Moerman. Beide groepen zullen met elkaar worden vergeleken. Om een objectieve maatstaf te krijgen zal het er om gaan of de tumor kleiner is geworden. Een reguliere arts zal voor de controle op de metingen van de tumoren zorgen maar hij zal zich niet met de behandeling bezig houden.

Het is overigens de bedoeling dat niet alleen de tumoren worden gemeten maar er zullen vragenlijsten over de toestand van de patiënt een rol spelen bij het onderzoek.

- Vier keer per jaar zal Kneipp Magazine in Nederland verschijnen, een z.g. gesponsorde uitgave verzorgd door Media Partners, een dochteronderneming van de VNU. Kneipp Magazine is het blad van de Duitse "gezondheidsorganisatie" Kneipp, genoemd naar de pastoor die zoveel heil zag in koudwaterbehandelingen. Via de Reformwinkels wordt dit "gezondheidsblad" (het zoveelste!) verspreid in een oplage van ruim 30.000 exemplaren.

- Er wordt nog altijd gewerkt om het "kuuroord" te Nieuweschans van de grond te krijgen. Zo doen de provincie Groningen en de gemeente Nieuweschans mee aan de vorming van een aandelenkapitaal en een pensioenfonds, PGGM, gaat er niet minder dan vijftien miljoen in steken. Maar wie zal er straks naar "de bronnen van Nieuweschans" gaan? Moet dat op kosten van de ziekenfondsen?

- Er is deze zomer een landelijke campagne gestart over incontinentie onder de slagzin: ruim 500.000 Nederlanders kunnen hun plas niet ophouden. Het gaat er om de aandacht te vestigen op het arsenaal van hulpmiddelen dat lijders aan incontinentie ten dienste staat en de campagne gaat uit van een leverancier op dit gebied.

- Een lighuisje voor t.b.c.-patiënten, zoals men die vroeger veel zag, en waarin de patiënten vaak maandenlang kuurden, is toegevoegd aan de collectie van het Nederlands Openlucht Museum te Arnhem. Het lighuisje, afkomstig van de kruisvereniging Olst, heeft een plaats gekregen naast het woonhuis van de Oldambster boerderij uit Beerta.

TENHAEFF IS AL VERGETEN DOOR DE KRANTEN

In de dagbladen is het overlijden vermeld van de paragnost W. Tholen te Harderwijk, op 70-jarige leeftijd. Er werd indertijd vaak een beroep op hem gedaan bij vermissingen. De parapsycholoog Douwe

Bosga en de pedagoge Martine Busch hebben samen een boek gemaakt gewijd aan de activiteiten van Tholen, als helderziende en als paranormaal genezer. Het moet nog verschijnen.

Merkwaardig is in de kranteberichten vermeld te vinden dat Tholen op zijn paranormale vermogens attent werd gemaakt door de bijzondere hoogleraar in de parapsychologie de Twentenaar Croiset. Croiset hoogleraar in Utrecht? Kom nou! Is de naam van Tenhaeff dan zo snel vergeten? Hij heeft toch ècht wel zijn best gedaan om aan de weg te timmeren met een stroom van ook zeer populaire tijdschriftartikelen en een aantal boeken.

Croiset den volke getoond

Gerard Croiset was de man die door Tenhaeff aan het publiek werd voorgehouden als iemand met paranormale begaafdheid. Evenals Tholen werd ook Croiset geraadpleegd bij vermissingen en dergelijke raadsels. Ook Croiset trad op als paranormaal genezer en het paranormale was in die tijd zeer en vogue bij het kwakzalverspubliek. De term is thans een tikkeltje verouderd — men gaat nu naar een natuurgenezer of raadpleegt een acupuncturist die ook voor heel wat klachten raad zou weten.

Aan het einde van zijn leven heeft Tenhaeff wel eens van enige twijfel blijk gegeven of men zo maar commercieel aan de lopende band paranormaal bezig kon zijn zoals in de spreekkamer van paranormaal genezer Croiset het geval was. Er waren toen lichte aanwijzingen van enige verwijdering tussen Tenhaeff en Croiset. Maar prof. Croiset? Hoe háált men het in zijn hoofd! Inmiddels zijn zowel prof. Tenhaeff als Gerard Croiset overleden.

Hij wist niet van ophouden

Tenhaeff is in juli 1981 overleden, zoals wij in september van dat jaar in ons Actieblad hebben vermeld. Een jaar eerder had Gerard Croiset het tijdige met het eeuwige verwisseld. Bij het overlijden van Tenhaeff merkte drs. H. van Praag in De Telegraaf op: Door zijn onverzettelijkheid wist hij ook niet van ophouden. Hij bezette zijn leerstoel als bijzonder hoogleraar tot zijn 84ste jaar, wat als een unicum mag worden beschouwd. Maar door deze houding heeft hij ook verhinderd, dat hij voldoende "Nachwuchs" zou krijgen. Men verhaalt, aldus nog steeds Van Praag, dat de befaamde (Duitse) chirurg Sauerbruch nog doorging met opereren toen het eigenlijk niet meer verantwoord was. Met moeite wist men hem ten slotte tot abdicatie te dwingen omdat hij ernstige operatiefouten maakte. Zo krijgt men ook het gevoel dat Tenhaeff te lang is doorgegaan, waardoor het hem niet meer mogelijk was de wetenschap geheel bij te houden en zijn nauwkeurigheid in bronvermeldingen afnam.

Omstreden wetenschappelijke reputatie

In 1978 was tot gewoon hoogleraar in de parapsychologie na veel vijven en zessen aan de rijksuniversiteit te Utrecht de Zweed M.U. Johnson benoemd. Tenhaeff was het hiermede niet eens. Tenhaeff is ruim dertig jaar lang met Croiset opgetreden. In 1953 werd hij bijzonder hoogleraar. Zijn wetenschappelijke reputatie is zeer omstreden. De Duitser Hans Bender heeft in het Duitse Zeitschrift für Parapsychologie in 1980 een scherp oordeel uitgesproken over publicaties van Tenhaeff en de klap op de vuurpijl kwam toen de Society for Psychical Research, het "neusje van de zalm in de wereld der parapsychologen" de oude Tenhaeff van het corresponderend lidmaatschap onthief.

VOORLICHTING AAN PILGEBRUIKERS FAALT

De voorlichting van artsen en de geneesmiddelenfabrikanten aan gebruiksters van de pil schiet schiet heel vaak tekort. Veel vrouwen die de pil slikken, weten te weinig af van de gevolgen en bijwerkingen van de pil op korte en langere termijn. De gebrekkige voorlichting is er waarschijnlijk de oorzaak van dat één op de vijf vrouwen een zware pil slikt, terwijl er *allang lichtere pillen zijn met minder kans op bijwer*kingen. Eén op de tien vrouwen gebruikt de prikpil die er door z'n hoge dosis in één keer ongunstig uitspringt wat betreft bijwerkingen, zoals een langere periode van onvruchtbaarheid.

Deze gegevens komen uit een enquête van de Consumentenbond onder bijna 1500 vrouwen van 17 tot 50 jaar. De resultaten zijn gepubliceerd in de Consumentengids.

Veel vrouwen vinden dat ze van hun arts onvoldoende informatie krijgen over de pil en alles wat aan het pilgebruik vast kan zitten. Veel artsen beslissen zelfs voor de vrouw over de soort pil die ze gebruiken met het gevolg dat bij het veranderen van arts de pil vaak mee-verandert.

In de bijsluiters die de fabrikanten bij hun produkten voegen om de gebruikers te informeren, ontbreekt vaak informatie over de werking van de pil en over de bijwerkingen op langere termijn. Duidelijker bijsluiters zijn dan ook dringend noodzakelijk, vindt de Consumentenbond.

Over de pilcontrôle bestaat veel ontevredenheid. Vrouwen weten over het algemeen ook niet wat ze van zo'n contrôle kunnen en mogen verwachten. Een behoorlijk aantal vrouwen wordt helemaal niet gecontroleerd; maar krijgt zonder meer een nieuwe voorraad pillen of een nieuwe prik. Verder voelen veel pilgebruiksters zich als patiënt behandeld. Psychische bijwerkingen wordt maar al te gemakkelijk weggewuifd: ze moeten er maar mee leren leven.

SEKSMIDDELTJES ZIJN SOMS GEVAARLIJK

Van de 47 (!) seksstimulerende middelen die de Consumentenbond onderzocht, is van 40 stuks met zekerheid bekend dat ze niet werken of is niet bekend

wat voor effect ze hebben. Twee middelen kunnen zelfs levensgevaarlijk zijn. De Bond komt dan ook tot de conclusie dat men ze beter niet kan kopen. Van een borrel of een kop koffie mag hetzelfde resultaat worden verwacht.

*De Consumentenbond schreef onlangs in de Con*sumentengids geschrokken te zijn van de hoeveelheid seksstimulerende middelen die overal vrij te koop zijn. Vele van deze middelen bevatten stoffen die alleen op recept verkrijgbaar horen te zijn. Er wordt dan ook gepleit voor een veel strenger toezicht op deze middelen. Reden waarom de Bond pleit voor het plaatsen ervan onder de Wet op de Geneesmiddelenvoorziening.

WEER EEN WONDERMIDDEL

Er is weer een wondermiddel tegen overgewicht en het heet Spirulina, zo lezen wij in de Consumentengids van augustus. Het vouwblad dat over Spirulina wordt verspreid geeft hoog op van de onderzoekingen van de Duitser Markus Fortwanger. De Consumentenbond wilde wel eens iets naders weten over Markus en vroeg dat aan het verzendhuis Tina in het Belgische Maaseik. "Aan welk onderzoekinstituut is Fortwanger verbonden?", zo wilde men weten.

Er kwam een brief terug van Tina. Fortwanger, zo heette het is de schuilnaam van een wetenschapsman die privé voedingsonderzoek doet. Zijn echte naam wil hij beslist niet genoemd zien. Dat belet overigens niet dat er een wat de Consumentengids noemt "messcherpe" foto van Markus Fortwanger in het vouwblad is afgedrukt. "We houden het er maar op dat Fortwanger de schepping is van een reclamebureau. Een witte jas is snel gevonden", aldus de Consumentengids.

In hetzelfde nummer staat de uitslag van een onderzoek van de Haagse keuringsdienst voor waren naar het in alternatieve kring zo populaire *zeezout.* Is dat beter dan gewoon zout? Het antwoord luidt: neen. Tien monsters zeezout en gewoon zout zijn onderzocht op het gehalte aan mineralen als calcium, kalium, zwavel, magnesium en broom. Zeer laag, zo bleek, op één monster zeezout na. Maar in verse bladgroente zit veel méér. Het is dan ook onzinnig, schrijft de Haagse keuringsdienst voor waren, om aan de behoefte aan mineralen te voldoen met een produkt als zout waar we gemiddeld toch al te veel van binnenkrijgen.

CONSUMENTENBOND: PAS OP MET PRODUKTEN VOOR DIABETICI

Speciale produkten voor diabetici vervangen voornamelijk luxevoedsel waarin veel suiker zit: chocolade, drop, koek, pudding, ijs, frisdrank.

Vaak wordt ermee de suggestie gewerkt dat ze zowel voor diabetici als slankelijners geschikt zijn. Volgens de Consumentenbond die deze produkten onderzocht, zijn ze vaak wel minder slecht dan hun suikerhoudende broertjes, maar even overbodig. Bovendien zijn ze niet voor alle diabetici van belang en erg duur.

In de produkten voor diabetici wordt suiker vervangen door andere zoetstoffen. In de meeste gevallen is dat de stof sorbitol. Sorbitol bevat vrijwel net zoveel energie als suiker, maar is ongeveer half zo zoet. Men neemt dus ook makkelijk twee keer zoveel en dat is voor diabeten die niet afhankelijk van extra insuline zijn en voor slankelijners niet geschikt. Daarnaast kan te veel sorbitol diarree veroorzaken.

Andere suikervervangers zijn zoetstoffen als saccharine en cyclamaat. Deze stoffen bevatten weinig energie, maar worden ervan verdacht kanker te bevorderen. Ook daarvan mag men dus niet te veel binnen krijgen.

De Consumentenbond pleit ervoor om zo weinig mogelijk van deze overbodige voedingsmiddelen te eten. Zowel diabetici als gezonde mensen zijn het meest gediend met een matige, gevarieerde voeding; een beetje suiker mag daar wel in zitten.

ZELFCONTROLE EN DIABETES MELLITUS

Bij de Diabetes Vereniging Nederland verscheen een informatieve brochure over zelfcontrole. Met het begrip "zelfcontrole" wordt bedoeld dat diabeten op gezette tijden zelf de waarde van hun bloedsuikergehalte meten. Hiervoor zijn verschillende technieken ontwikkeld.

De praktijk wijst uit dat dankzij zelfcontrole (en zelfregulatie) bij diabetes (suikerziekte) grote schommelingen in het bloedsuikergehalte kunnen worden voorkomen. Zelfcontrole draagt dan ook in grote mate bij aan de gezondheid van diabeten. Een betere instelling verkleint immers het risico van complicaties op latere leeftijd.

Hierdoor kan ook het aantal bezoeken aan arts en ziekenhuis afnemen. Dat betekent een besparing van kosten op het gebied van de gezondheidszorg. "In deze zin draagt de brochure een steentje bij aan de noodzakelijke bezuiniging in de gezondheidszorg", aldus staatssecretaris Van der Reijden van volksgezondheid in het voorwoord.

Het boekje is geschreven door dr. M. Plooij, internist en is te bestellen door f 4,80 over te maken op postgiro 401246 van de DVN in Utrecht, onder vermelding van "zelfcontrole".

NIEUWE ALTERNATIEVE ORGANISATIE

In de hoop op gelijkstelling met de reguliere geneeskunde en — uiteraard — op het brengen van de alternatieve geneeswijzen onder de voorzieningen van de ziekenfondsen is een nieuwe organisatie gevormd. Dat is de Nederlandse Organisatie van Alternatieve Genezers. Tien jaar geleden zou het woord Paranormaal nog in de titel zijn opgenomen maar alle eer komt nu toe aan het modewoord "alternatief". Arts

Aart Gisolf had het in het Algemeen Dagblad, waarin hij een wekelijkse medische rubriek heeft, zelfs over de "emancipatie van de alternatieven".

Wat de nieuwe organisatie betreft — die wil de toevloed van nieuwelingen op zijn gebied een beetje beperken. Men wil een beetje onder elkaar blijven, zogenaamd om de kwaliteit te handhaven. En het streven is om te komen tot een vorm van samenwerking met de officiële geneeskunde teneinde op deze wijze wat status te verwerven, die nu nog zo jammerlijk ontbreekt.

OOK IN NOORWEGEN

Egil Willumsen van het Noorse directoraat van gezondheid heeft er op gewezen dat het gevaarlijk kan zijn de reguliere medische behandeling te verlaten. Men verhindert hiermee de mogelijkheid van een verantwoordelijke diagnose. Dit is bijzonder riskant in gevallen van hart- en vaatziekten, kanker, epilepsie. Willumsen zei dit in verband met het groeiende aantal alternatieve behandelingsvormen in zijn land. Veel Noren besteden daaraan tussen de 5000 en 10.000 kronen per jaar.

Vooral mensen met migraine, spierklachten, huidziekten, maagklachten en problemen met de zenuwen zoeken hun heil bij een natuurgenezer. Een voorlopig onderzoek in vijf provincies ingesteld door 150 districtsartsen toonde aan dat de gang naar alternatieve genezers sterk is gestegen in de laatste tijd. Dit jaar zal er door het Noorse Directoraat van Gezondheid een breder onderzoek worden ingesteld teneinde een beter inzicht te krijgen in de omvang van alternatieve geneesmethoden.

ALS HET MES UITSCHIET

De bittere noodzaak tot beheersing van de kosten van het ziek-zijn geeft alle reden om mede aandacht te schenken aan het voorkomen van arbeidsongevallen. Bij een Duitse verzekeraar, de beroepsgroepering detailhandel, kreeg men in het jaar 1981 alleen al 9.292 meldingen van ongevallen veroorzaakt door met de hand gebruikte messen. Daarvan waren 1747 gevallen veroorzaakt bij het opensnijden van verpakkingen. Het mes glijdt van de verpakking of schiet uit waardoor vaak ernstige bloedige snijwonden worden veroorzaakt. Toch zijn er messen in de handel waarmee dit kan worden voorkomen omdat het scherpe deel van het mes, het lemmer, verdwijnt in het handvat wanneer het geen tegenstand meer ontmoet.

Ongevallen van dit type blijken in de Bondsrepubliek doorgaans onkosten te veroorzaken van 5800 DM; de verzekeraar betaalt daarvan aan het bedrijf slechts 600 DM uit. Bij een personeelssterkte van 1480 werknemers in een filiaalbedrijf in de levensmiddelenbranche kwamen negentien ernstige snijkwetsuren in één jaar voor. Met de door een enkel ongeval veroorzaakte onkosten zou men het personeel tweemaal per jaar van veilige messen kunnen voorzien.

Deze boodschap wil de A + A (arbeidsbescherming en arbeidsgeneeskunde) te Düsseldorf doorgeven aan de bezoekers van congres en tentoonstelling. Dat wordt van 22 tot en met 25 november gehouden en wel in de jaarbeursgebouwen van de Düsseldorfer Nowea.

BEROEPENTEST: HENK IS GESCHIKT VOOR NATUURGENEESKUNDIGE

Het laat zich amper voorstellen, maar blijkbaar kan bij een beroepentest ook het beroep van natuurgenezer er uit rollen. Dat moet men wel afleiden uit wat Henk Drost uit het Noordhollandse Schagen vertelde aan Leo Bloemhard van het Noordhollands Dagblad te Alkmaar.

Henk Drost deed zijn beklag dat hij geen studiegeld meer krijgt voor het bezoek aan de academie voor natuurgeneeskunde, die blijkbaar in Bloemendaal is gehuisvest. Het gewestelijke arbeidsbureau in Alkmaar verleende hem een studie-uitkering voor het eerste jaar maar staakte daarna de uitkering omdat de academie geen deel uitmaakt van het rijksscholenplan.

De 19-jarige Drost leed aan osteoyelitis en kwam tenslotte terecht in het revalidatiecentrum Heliomare te Wijk aan Zee. Hij is nu in de AAW maar kan zich redelijk zonder krukken redden. Hij heeft zelf geen geld om de studie te Bloemendaal voort te zetten want hij moet rondkomen van zijn AAW-uitkering en de studie kost met het reisgeld mee 8700 gulden.

Maar welke instantie haalt het in zijn hoofd om iemand geschikt te vinden voor het beroep van "natuurgenezer?" Hoe deerniswekkend de persoonlijke omstandigheden van de Schager ook zijn — men had hem nooit de hoop moeten schenken dat hij als natuurgenezer zijn weg in de maatschappij zou moeten zien te vinden.

AARTSBISCHOP ALS GEBEDSGENEZER

De r.k. aartsbisschop Emmanuel Milingo, die op 39-jarige leeftijd door de toenmalige paus, Paulus VI, tot aartsbisschop in het Afrikaanse Zambia was benoemd, heeft in de afgelopen jaren veel opzien gebaard door als gebedsgenezer op te treden. Hij legde zieken de handen op en hield zich bezig met voor de kerk ongeoorloofde duivelsuitdrijvingen. Bovendien zou hij in de eredienst practijken hebben ingevoerd die bepaald niet strookten met de r.k. leer. In 1980 heeft de bisschoppenconferentie van Zambia een berisping tegen Milingo uitgesproken maar veel hielp het niet. Twee jaar later werd de aartsbisschop naar Rome ontboden. Hij zou rust nodig hebben en onder medische observatie worden geplaatst.

Milingo gaf zich echter niet zo snel gewonnen en zag kans interviews weg te geven aan journalisten waarin hij

zijn standpunt over de gebedsgenezing handhaafde. Na een onderhoud met de paus heeft Milingo tenslotte toch maar de eer aan zichzelf gehouden door de Heilige Stoel om ontslag te verzoeken. De paus heeft dat verzoek ingewilligd. Milingo mag echter zijn titel van aartsbisschop behouden en hij maakt nu deel uit van een pauselijke commissie die zich bezig houdt met de zielzorg voor "mensen onderweg". Men verwacht dat Milingo in Rome zal blijven en dat er voortdurend een oog in het zeil zal worden gehouden om te voorkomen dat hij zijn aandriften om als gebedsgenezer op te treden weer gaat bot vieren.

VAKANTIE MET NIEHANS

Voor de vakantietijd komen in toeristische publicaties altijd ook weer de mogelijkheden om te "kuren" naar voren. De "spa's", zoals de Engelsen ze noemen, worden niet moede om hun gezondheid-brengende boodschappen de wereld in te sturen. Maar er is nog meer dan heilbrengende wateren en gezondheidsmodder. Zo berichtte ons de toeristische organisatie van het Zwitserse Lugano dat zij graag nog eens in herinnering brengt dat het daar ter plaatse mogelijk is volgens de "Original-Zelltherapie nach Prof. dr. med. Paul Niehans" behandeld te worden. Een kuur duurt vijf dagen. De daarbij verstrekte "lyophilisierte" cellen zijn kiemvrij en kunnen goed door de ontvanger worden verdragen. De kosten van de behandeling met inbegrip van onderzoek en controle zomede de behandeling voor een algehele revitalisering door specialisten bedraagt 1700 Zwitserse frank. Hotelkosten niet inbegrepen.

HOMEOPATHISCHE MIDDELEN

Bij het vaststellen van de buitengewone lasten bij een aangifte voor de inkomstenbelasting mogen voortaan ook homeopathische geneesmiddelen bij de optelling worden gevoegd. Aldus een uitspraak van de Hoge Raad. Tot nu toe beperkte de aftrek zich tot de geneesmiddelen die voorkomen op de lijst van verpakte geneesmiddelen voorgeschreven door een arts of gebruikt onder medische begeleiding. Alleen die homeopathische geneesmiddelen komen voor de buitengewone lasten in aanmerking die door homeopathische artsen als medicijnen worden gebruikt. Een al te rekbare uitleg van "homeopathisch geneesmiddel" ligt derhalve niet in de bedoeling van de uitspraak van de Hoge Raad.

HOMEOPATHIE VOOR POES EN HOND

Onder de titel "heel het dier" schreef Lien Heyting onlangs op de achterpagina van NRC Handelsblad een artikel over een homeopathische dierenarts, H. Lempke. Lempke heeft een kliniek voor kleine huisdieren in de hoofdstedelijke tuinstad Osdorp. Het blijkt dat hij aan de bazen van zieke honden en katten geregeld opdracht geeft het karakter en het gedrag van het huisdier te beschrijven. Zo krijgt hij een zo volledig mogelijk beeld van de ziekte. Want het gaat om "heel het dier".

De veterinaire homeopathie heeft, vertelde Lempke aan Lien Heyting, als onderafdeling van Koninklijke Maatschappij voor Diergeneeskunde ruim honderd leden. De specialisatie is sinds twee jaar erkend. Vier jaar geleden is zegsman Lempke tot de homeopathie bekeerd — hij vindt het ook een liefhebberij waaraan hij alle vrije tijd moet besteden om er een beetje in thuis te geraken.

Dat mevr. Heyting niet erg overtuigd is van de stelling, dat hoe meer een stof verdund is hoe hoger "gepotentieerd", zoals dat heet en hoe krachtiger hij vaak werkt geeft Lempke de bekentenis in de mond: Ik moet eerlijk bekennen dat homeopathen dat zelf ook niet precies begrijpen.

Bij dieren als konijnen of marmotten is de homeopathische behandeling lastiger dan bij katten en honden. Een kat heeft nu eenmaal een meer gedifferentieerd psychisch leven dan een kanarie. Lempke gebruikt de omvangrijke "Repertory" van J.T. Kent, de bijbel van de homeopathie. Daar staan alle mogelijke aandoeningen in met er bij vermeld welk medicijn moet worden gebruikt. Een rode kat, die in een cactus is gesprongen en lelijke naalden in zijn voeten heeft wordt echter niet homeopathisch behandeld. Hij krijgt een verdovend spuitje, waarop Lempke er de naalden stuk voor stuk uittrekt.

"ONTGOOCHELDE" MAG NIET PRATEN OVER BIOHORMA

Er bestaat in ons land een vereniging van ontgoochelden, voormalige Jehova's getuigen die de sekte de rug hebben toegekeerd omdat zij zich misbruikt voelden. De vereniging telt zo'n vierhonderd leden. Een zekere N. Klein is secretaris van deze organisatie. Hij had verkondigd dat het bedrijf van natuurgeneesmiddelen Biohorma — dat via een dochteronderneming o.a. Vogels "Kleine dokter" uitgeeft — relaties had met de Jehova's getuigen. Het bedrijf spande een kort geding aan tegen Klein. Volgens kranteberichten is Klein door de president van de Rotterdamse rechtbank in het ongelijk gesteld. Hij mag niet praten over een zakelijke relatie tussen de organisatie van de Jehova's getuigen en Biohorma te Nijkerk. Er wacht hem een dwangsom van 25.000 gulden per overtreding. Klein kondigde aan dat hij in hoger beroep zal gaan.

LEDENVERGADERING OP

ZATERDAG 24 SEPTEMBER

DECEMBER 1983
94STE JAARGANG, NR. 4

Actieblad TEGEN DE KWAKZALVERIJ

UITGAVE VAN DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, VERENIGING TOT EVALUATIE VAN ALTERNATIEVE BEHANDELMETHODEN EN TOT BESTRIJDING VAN DE KWAKZALVERIJ

Redacteur: J. Th. Balk, Keverberg 54, 1082 BE Amsterdam *Verschijnt 4 x per jaar*

C.W.CHR. DEURMAN NU VOORZITTER

De Vereniging tegen de Kwakzalverij heeft weer een voorzitter! Na een bestuursverkiezing tijdens de op 24 september gehouden algemene ledenvergadering in een zaal van het Utrechtse Diakonessenhuis nam het nieuwe bestuurslid, de arts C.W.Chr. Deurman, uit Arnhem, de voorzittershamer over.

Uit het jaarverslag van secretaris I.A. van de Graaff bleek dat het jaar in het teken heeft gestaan van het ontbreken van een voorzitter. Bestuursleden vervulden spreekbeurten, namen plaats in symposia en verstrekten inlichtingen. Ook werden nogal wat schoolkinderen voor scripties geholpen met informatie over wat de vereniging zich ten doel stelt. Er kwamen ook concrete klachten al is het de vereniging niet mogelijk, om, zoals de secretaris het uitdrukte "er met een zwaailich heen te rijden teneinde de zaak tot de bodem uit te zoeken". Iemand die voor 250 gulden aan twijfelachtige kruiden onder rembours had besteld verzocht de vereniging ze op het postkantoor af te halen voor een onderzoek naar de waarde er van! Dit is niet gebeurd: de betrokkene is verwezen naar de geneeskundige inspecteur.

Penningmeester D. Uitterdijk hoopte dat de leden die nog niet hun contributie over 1983 hebben voldaan zich zullen haasten om dit alsnog te doen. Hij kon echter anderzijds met voldoening gewag maken van niet onaanzienlijke schenkingen die de vereniging ten deel vallen. "Financieel komen we er gelukkig nog steeds uit".

De vergadering keurde de jaarstukken goed.

MET "DE KLEINE DOKTER" AAN HET DOKTEREN

Tijdens de jaarvergadering van de Vereniging tegen de Kwakzalverij vertelde het adviserende bestuurslid, de geneeskundige inspecteur voor de provincie Zeeland, dokter S. Lelie het een en ander over recente bevindingen. Daaruit blijkt dat Belgische kwakzalvers, die in eigen land te maken krijgen met een aanzienlijk striktere wetshandhaving dan in Nederland, van de NWP (de Nederlandse werkgroep van praktizijns) het advies krijgen het werkterrein naar ons land te verplaatsen...

In Hulst is een drogist actief, die patiënten "behandelt". Hij stelt de diagnose vast en verkoopt dan kruiden, waarbij hij zich baseert op het boek "De kleine dokter" van "dr." Vogel. De officier van justitie stelt een onderzoek in naar het optreden van deze drogist.

Een bijzonder triest geval was dat van het gezin waarin een vierjarig kind aan een zeldzame aandoening leed, een tekort aan enzymen. Het kind is behandeld in het kinderziekenhuis te Rotterdam maar de vooruitzichten zijn zeer somber. Het ziekenhuis heeft gezorgd voor begeleiding van het gezin. De grootmoeder nam echter een Belgische kwakzalver in de arm, die 75 gulden vroeg voor een consult en genezing beloofde binnen drie weken met behulp van tabletjes. Daar zat, zo bleek bij onderzoek, alleen calcium-carbonaat in. "Alles wat in Rotterdam is gedaan is hiermee weer teniet gedaan", aldus dokter Lelie.

Kat met paranormale gaven

Penningmeester Uitterdijk werd eens geraadpleegd door een omroepvereniging die een vraag had gekregen van een dame, die beweerde dat ze een paranormale kat had. Wanneer ze 's avonds namelijk de huisdeur opende bleek de kat naar binnen te komen. Die had blijkbaar een vooruitziende blik voor het tijdstip waarop de deur door de bazin werd geopend. Dat de kat wel eens gewoon op dat tijdstip zou kunnen wachten was niet in haar opgekomen. Dokter Uitterdijk herinnerde er aan dat aardstralenfanaten beweren dat een kat gaat zitten op de "kruising van aardstralen".

Ook was bestuurslid Uitterdijk te hulp geroepen in Purmerend, waar iemand een foto naar een helderziende had gestuurd, maar de foto niet terug had gekregen. Deze zaak was uiteraard geen kwestie waarmee de Vereniging tegen de Kwakzalverij zich bezighoudt. Naar de heer Uitterdijk had vernomen zou een commissie van de NWP zich met deze zaak belasten.

STELLINGEN

Uit de (Utrechtse) dissertatie van J.P. Neijt lichten we de volgende stelling: Elke patiënt met kanker die van plan is een uitsluitend alternatieve geneeswijze te kiezen, doet er verstandig aan zich eerst door een regulier oncoloog te laten voorlichten over de reguliere behandelingsmogelijkheden en de prognose van zijn ziekte. Dit advies dient nadrukkelijk te worden gegeven in de schriftelijke informatie die wordt uitgereikt aan patiënten die deelname overwegen aan het onderzoek naar de waarde van de Moerman-methode.

Vereniging tegen de Kwakzalverij

Opgericht 1 januari 1881
Correspondentie-adres: Bergse Dorpsstraat 101
3054 GC Rotterdam; tel. 010-187149

BESTUUR:
Voorzitter: C.W.Chr. Deurman, Arnhem
Secretaris: I.A. van de Graaff, Rotterdam
Penningmeester: D. Uitterdijk, Medemblik
Leden: G.R. van den Berg, Amsterdam
prof. B.S. Polak, Amsterdam
Adviserende leden:
S. Lelie, Middelburg
prof. dr. F.A. Nelemans, Duivendrecht

Postgiro van de Vereniging: **32237** ten name van Penningmeester van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, Medemblik.
De **contributie** bedraagt thans *f* 30; voor studenten en leerlingverpleegkundigen *f* 10; begunstiger wordt men door een schenking aan de vereniging van minimaal *f* 100.

ACUPUNCTUUR ALS PIJNSTILLER

"Het doornemen van alle onderzoekingen gedaan naar de mogelijkheden van acupunctuur ter behandeling van pijn is zeer verwarrend. Ik geef u veel verwarring, maar dat komt overeen met de realiteit", aldus de anesthesioloog drs. J.H. Engelbart, werkzaam in het Academisch Medisch Centrum van de Universiteit van Amsterdam. De heer Engelbart hield een voordracht voor leden van de Vereniging tegen de Kwakzalverij.

De onderzoekingen neergelegd in publicaties verschenen in de reguliere medische literatuur die de heer Engelbart behandelde, hielden zich uitsluitend bezig met de toepassing van acupunctuurnaalden voor pijnonderdrukkende kwaliteiten.

Reeds 1000 jaar voor Christus kenden de Chinezen de z.g. acupunctuurpunten, waarbij men bizarre relaties kan constateren, zoals het behandelen van oogziekten aan de voet. Soortgelijke behandelwijzen via precies dezelfde acupunctuurpunten zijn bekend bij de Thibetanen, de Eskimo's en de Bantoenegers. De acupunctuur is reeds in de 17e eeuw bekend geworden door publicaties van de doctor in de geneeskunde Willem ten Rhijne (1647-1700) die een paar jaar in het Japanse Decima heeft vertoefd. In 1683 verscheen er in Londen een dissertatie over en in de vorige eeuw was acupunctuur in Frankrijk een tijdlang een modeverschijnsel. In de jaren zestig van onze eeuw is de acupunctuur in anesthesiologisch kader over komen waaien uit de Verenigde Staten.

Hoku en Tjusonli

Bij het wetenschappelijk onderzoek is wel komen vast te staan, dat de elektrische eigenschappen van de z.g. acupunctuurnpunten verschillen van die van de omliggende huis en dat met name de weerstand lager is. Twee punten hebben een geheel analgetisch effect, aldus drs. Engelbart, namelijk de duimmuis (Ho ku in het Chinees) en een punt onder de knie (Tjusonli).

Veel aandacht besteedde de inleider aan het experimentele pijnonderzoek. Zeer opzienbarend bleken de onderzoeken van Pomeranz en Chiu in 1976 waarbij muizen waren betrokken, maar latere onderzoekingen hebben deze gegevens niet in hun volle omvang bevestigd. Zowel bij mensen als bij dieren — ook konijnen werden bij de proeven betrokken — bleken de resultaten van de proeven zeer uiteen te lopen. Bij het experimentele pijnonderzoek hielden onderzoekers zich bezig met tandpulpa-stimulatie, met elektriciteit, koude, warmte. De omkeerbaarheid van de door acupunctuurnaalden opgewekte analgetische werking werd aangetoond met inspuitingen met naloxone: is de pijn "verdoofd" dan keert zij na de inspuiting terug.

Bij pijnbehandeling score van 40 pct

Drs. Engelbart meende dat de acupunctuur bij de pijnbehandeling een score haalt van rondom de 40 pct. Proeven in het Academisch Medisch Centrum te Amsterdam op kerngezonde vrouwen, die zich onderwierpen aan plastische chirurgie (om grotere borsten te krijgen) toonden wel iets van de werkzaamheid van acupunctuurnaalden. De vrouwen werden met een narcosevloeistof in narcose gebracht, waarmede de narcose werd onderhouden door toediening van zuurstof met lachgas en toepassing van acupunctuurnaalden. Men kan niet spreken over acupunctuurnarcose — de acupunctuurnaald kan alleen de pijn verminderen. Maar dat bleek met deze combinatiebehandeling toch wel te werken — zonder acupunctuurnaalden moest de narcose worden onderhouden door opnieuw injecteren van de narcosevloeistof.

Maar *genezen* met behulp van acupunctuurnaalden — dat is een heel andere zaak.

Tijdens de discussie die op de voordracht volgde verklaarde drs. Engelbart dat er misschien twintig artsen in den lande zijn die zich met recht en reden acupuncturist mogen noemen. Maar daarnaast heeft zich een schandelijke situatie ontwikkeld met acupunctuurnaalden en de ongelukken zijn dan ook niet uitgebleven. Zo heeft iemand, die acupunctuurnaalden plaatst ruggemergbeschadiging veroorzaakt; een ander heeft een longvlies doorgeprikt en enige tientallen zijn de dupe geworden van niet volledig gesteriliseerde naalden waardoor zij met hepatitis werden besmet.

De heer Engelbart had aan zijn voordracht de titel gegeven: acupunctuur — additief of alternatief. Welnu, zo stelde hij: het alternatieve van deze behandeling zie ik niet zitten. De additieve waarde als pijnstiller kan voor een deel worden aanvaard.

YIN EN YANG HEBBEN NOG HUN AANHANG ONDER DE ACUPUNCTURISTEN

Als bijzondere uitgave van het tijdschrift China Nu heeft de vriendschapsvereniging Nederland-China te Utrecht (Maliesingel 20, 3581 BE) een nummer uitgegeven geheel gewijd aan acupunctuur. Een vijftien leden tellende delegatie van de Nederlandse Vereniging voor Acupunctuur maakte in september 1982 een drieweekse studiereis naar China. De fysiotherapeut en acupuncturist T. Helmers, een inwoner van Amsterdam, gaf een verslag van de reis in de speciale uitgave. Er is een Chinese illustratie bij afgedrukt van het menselijk oor: de oorschelp zou omgekeerd een embryo reflecteren. Ook hier weer ontmoet men "de klassieke filosofie van de drie methoden A, B en C.A. gaat uit van de hemelse stammen en aardse takken (het Jia-systeem), methode B werkt volgens de vijf elementen, de cyclus van 24 uur en de afwisseling der seizoenen, methode C onderscheidt zich door de kennis van de "ontmoetingspunten", loop der meridianen en de onderlinge verbindingen.

Geloof in polariteiten

J.M. Zalm belichtte de ontdekking van de beide polariteiten yin en yang en hij geeft een heel rijtje voor de duidelijkheid van de polariteit waarbij tegenover koud hitte, staat, tegenover bleek rood, tegenover doffe pijn scherpe pijn, tegenover slappe verlammingen, krampen en spasmen, tegenover veel bloedverlies bij menstruatie weinig bloedverlies...

A.D. Coronel een Amsterdamse huisarts en acupuncturist geeft o.a. een overzicht van de opleidingen en organisaties in Nederland. Dat zijn er nogal wat. "Doordat de acupunctuur in Nederland nog niet is geregeld zegt het bordje acupuncturist nog niets over de kwaliteit". De behandelingskosten per uur variëren. De te Landsmeer gevestigde Nederlandse Vereniging voor Acupunctuur adviseert f 50 per half uur per behandeling, de Nederlandse Arsten Acupunctuur Vereniging adviseert f 75 per behandeling, ongeacht tijdsduur.

Wie werden er zoal opgeleid?

Er zijn, nog altijd volgens arts Coronel, thans 800 artsen, 200 tandartsen, 650 fysiotherapeuten, 30 vroedvrouwen en 120 anderen opgeleid. Die anderen — wie zouden dat zijn? En van welke vereniging zouden die "anderen" wel lid zijn, hoe staat het met hun medische kennis? Allemaal vragen!

De toestand in China kwam de Nederlandse Vereniging van Acupuncturisten "uiterst wenselijk" voor, zo vermeldt Coronel, die pleit voor wettige erkenning van de acupuncturist. China telt er anderhalf miljoen; acupuncturist is daar geen bijbaantje maar een beroep. De opleiding is universitair, duurt vijf jaar en loopt parallel met de medische opleiding. Van meet af aan kiest men voor de traditionele of de westerse geneeswijze.

Omstreeks 500 ooracupuncturisten

Nog een paar cijfers, wederom ontleend aan het artikel van Coronel in het nummer Acupunctuur van China Nu. In Nederland beoefenen zo'n 500 acupuncturisten de ooracupunctuur, circa 1200 beoefenaars in Nederland hebben hun methodes gegrondvest op de hierboven al genoemde Chinese filosofie (A, B en C)! De elektro-acupunctuur volgens Voll, de z.g. EAV heeft in ons land omstreeks 200 beoefenaars.

In de Chinese klinieken die de delegatie van de vereniging bezocht werd gebruik gemaakt van elektrische stimulatie van de naalden. Ook zag men werken met de z.g. pruimebloesem of zevensterrenaald, een soort hamertje met een verende steel en vijf of zeven kleine naaldjes boven op. Daarme klopt men in een hoog tempo op bepaalde gedeelten van de huid, soms tot bloedens toe. Het apparaat lijkt een beetje op een "mini-goedendag", naar dat barbaarse oorlogswapen uit de middeleeuwen.

Ook "cupping" wordt in China toegepast. En wel voor nek- en lage rugklachten. Glazen bollen worden met de open zijde op de huid geplaatst, nadat de alcohol in de bol is ontstoken. De bol zuigt zich dan vast op de huid. Men laat de "cup" een kwartier op zijn plaats.

Het klinische onderzoek

Het artikel van de manueel therapeut en acupuncturist M.A.M. Jaspars (Maastricht) maakt melding van de wetenschappelijke verklaringen van de acupunctuur, waarover men elders in dit nummer kan lezen naar aanleiding van de voordracht van drs. J.H. Engelbart voor de Vereniging tegen de Kwakzalverij op de in Utrecht gehouden algemene vergadering.

Jaspars vermeldt uiteraard de onderzoekingen van de Canadese hoogleraar Pommeranz over het produceren van het lichaam van endorfinen door acupunctuurbehandelingen. Deze endorfinen hebben een zelfde uitwerking als morfine. Vandaar dat acupunctuur een rol kan spelen bij pijnbestrijding. Jaspars heeft ook eigen onderzoek gedaan, waarbij bleek dat acupunctuurstimulatie elektrisch aantoonbaar is, ook op ratten. Hij liet met z.g. puntzoekers voorts niet-acupuncturisten zoeken naar de acupunctuurpunten op de arm van een proefpersoon. Zonder uitzondering werden alleen de klassieke Chinese acupunctuurpunten gevonden. Dergelijke proeven zijn ook uit wetenschappelijke publicaties bekend.

Leest U iets dat van belang kan zijn in de strijd tegen de kwakzalverij?

Knip het uit en zendt het aan de redactie van dit blad.

M.G. EMEIS JR. OVERLEDEN

Op bijna 66-jarige leeftijd overleed te Amsterdam de bekende publicist M.G. Emeis jr. Hij was leraar Nederlands en geschiedenis, maar was daarnaast actief in de strijd tegen de kwakzalverij en in dierenbescherming. Zo was hij in het begin van de jaren zestig als opvolger van Otto Kuyk redacteur van het Maandblad tegen de Kwakzalverij, waarbij hij niet schroomde om stad en land af te bellen wanneer hem vreemde practijken ter ore kwamen van kruidenhandelaren en dergelijke figuren. In de periode dat hij de redactie van het maandblad verzorgde volgde de arts A.P.N. de Groot dokter Funke op als voorzitter. De vereniging tegen de Kwakzalverij is Emeis dankbaar voor alles wat hij voor de vereniging deed als redacteur van het verenigingsorgaan. Hij ruste in vrede

(Ingezonden)

TENHAEFF, THOLEN, CROISET, BENDER ETC.

Het bericht "TENHAEFF IS AL VERGETEN DOOR DE KRANTEN" in ACTIEBLAD TEGEN DE KWAKZALVERIJ van Sept. 1983 geeft mij aanleiding tot het maken van enkele opmerkingen.

Het is inderdaad curieus dat de meeste Nederlandse kranten bij de dood van de heer Tholen uit Harderwijk hebben bericht dat deze paragnost indertijd is ontdekt door de "bijzonder hoogleraar in de parapsychologie Croiset." Nog curieuzer is echter dat het Algemeen Nederlands Persbureau (waaraan de kranten hun informatie hebben ontleend) deze feitelijk onjuiste mededeling toeschreef aan "een woordvoerder" van "het Parapsychologisch Instituut in Utrecht." (Zie bericht anp171 4 bin 143 836 bp) Aangezien het ANP bekend staat als een betrouwbaar en secuur persbureau moet ik aannemen dat het door Tenhaeff opgerichte Instituut thans beschikt over een woordvoerder die van toeten noch blazen weet.

Het Actieblad citeert voorts zonder commentaar het In Memoriam dat prof. drs. H. van Praag in *De Telegraaf* aan zijn voorganger als bijzonder hoogleraar in de parapsychologie heeft gewijd. De heer Van Praag vergelijkt wijlen de heer Tenhaeff daar met de chirurg Sauerbruch die "nog doorging met opereren toen het eigenlijk niet meer verantwoord was." Citaat: "Zo krijgt men ook het gevoel dat Tenhaeff te lang is doorgegaan, waardoor het hem niet meer mogelijk was de wetenschap geheel bij te houen en zijn nauwkeurigheid in bronvermeldingen afnam." Hiermee wordt gesuggereerd dat Tenhaeff pas op latere leeftijd last begon te krijgen van onnauwkeurigheid en onbetrouwbaarheid.

De veteranen onder de leden van de Vereniging tegen de Kwakzalverij zullen zich ongetwijfeld herinneren hoe Tenhaeff al in de jaren '50 bij herhaling is betrapt op ernstige onzorgvuldigheden. Zo heeft de historicus dr. D. Spigt in het tijdschrift *De Nieuwe Stem* van december 1953 aangetoond dat het "goed gewaarmerkte historische geval spontane paragnosie" dat het onderwerp vormde van Tenhaeff's eerder dat jaar uitgesproken inaugurele rede een bakerpraatje is waarvoor gee enkel historisch bewijs bestaat. (Hetgeen Tenhaeff er niet van heeft weerhouden, dit fabeltje opnieuw op te dissen in een beschouwing die in januari 1981 in *Arts en Wereld* verscheen. Voor de geïnteresseerden: het gaat hier om een 17-de-eeuwse schipper die in een visioen een scheepsramp zou hebben voorzien.)

Prof. dr. M.U. Johnsson werd in 1974 benoemd tot ordinarius in de parapsychologie te Utrecht en niet in 1978, zoals het Actieblad meldt.

Het is, tenslotte, niet waar dat prof. dr. med. dr. phil. Hans Bender in 1980 "een scherp oordeel" zou hebben uitgesproken over de publicaties van zijn collega Tenhaeff. Bender is de oprichter van het *Zeitschrift für Parapsychologie und Grenzgebiete der Psychologie* waarin in 1980 (Nr 4) een door mij geschreven opstel is gepubliceerd dat een inderdaad scherp oordeel over de publicaties van Tenhaeff bevatte. Van deze publicatie had Bender geen voorkennis. Hij heeft, in een later nummer van het Zeitschrift, een poging gedaan om Tenhaeff tegen diens critici in bescherming te nemen.

Amsterdam PIET HEIN HOEBENS

CHELATIE-THERAPIE: SAMENBUNDELING

Bladen als Story en Privé, die de onvriendelijke signatuur hebben gekregen van "roddelbladen", doen nog al wat "gezondheid" in hun kolommen. Zo komt in Privé geregeld een vrouwenarts aan het woord om vragen van lezeressen te beantwoorden. Hetzelfde blad besteedde ook nogal wat, onkritische, aandacht aan de omstreden chelatie-therapie, populair gezegd het doorspoelen van de aderen met een chemische "waterontharder", TAED, om zo aderverkalking te bestrijden.

De lezers en lezeressen van Privé kwamen er zo van op de hoogte dat onlangs een boek is verschenen "Chelatietherapie ter voorkoming en herstel van hart- en vaatziekten", bewerkt door U.W.B.M. Keulen cardioloog; prijs *f* 10. Er is een instelling in Amsterdam die informatie verstrekt over de therapie, Chelation International die kantoorruimte heeft gehuurd in de Parnassustoren aan de Locatellikade in Zuid.

Uit een advertentie in De Telegraaf van 15 oktober bleek dat twee artsen, J.H. Leenders en R. Dorland zich hadden geassocieerd en een polikliniek hadden opgericht voor chelatie-behandeling "ter voorkoming en herstel van hart- en vaatziekten." Voor wie er meer van wilde weten werd verwezen naar de bovengenoemde instelling Chelation International.

Knipsels, vouwbladen?

De redactie van ons Actieblad tegen de Kwakzalverij houdt er zich voor aanbevolen

AAKSTER ALS WETENSCHAPPELIJK GOEROE VAN DE ALTERNATIEVEN

Er bestaat ergens een medisch socioloog en die heeft wat ontdekt, aldus Rob Sijmons in Vrij Nederland. Het gaat om dr. C. Aakster, die enige tijd geleden een rapport maakte over wat er al niet zou kunnen worden bespaard wanneer het publiek in groten getale overging naar de behandeling met bijvoorbeeld homeopatische geneesmiddelen. Het rapport was overigens wel gestimuleerd door een forse "prijs" in de zin van bekroning — met een forse geldsom — door de fabrikant van homeopathische middelen en importeur van de middeltjes van de Zwitser Vogel, Biohorma te Elburg.

Maar het nieuwe rapport van Aakster waarop Rob Sijmons doelde had betrekking op "de baden van Nieuweschans" — in wording. Aakster had zich georiënteerd in Duitsland waar kuren in "Badeorte" vaak worden betaald door de ziekteverzekering. Zo moet het ook in Nederland, aldus Aakster in zijn rapport. Vooral ziekenfondspatienten zouden naar Nieuweschans moeten en de ziekenfondsen zouden dat moeten betalen.

De socioloog wordt boos

Naar aanleiding van dit kritische artikel heeft Aakster maar meteen een klacht ingediend bij de Raad van de Journalistiek. Een zwaar overtrokken reactie op een niet ten onrechte kritisch stukje over de medisch socioloog en over een opmerking als deze "de socioloog zuigt overal wel een verhaaltje aan".

In een later nummer van Vrij Nederland heeft Rob Sijmons onder de titel "De kuren van dr. Aakster" de geleerde socioloog van repliek gediend. Hij zegt te vermoeden dat Aakster zich in de toekomst nog wel vaker "zal manifesteren als wetenschappelijk goeroe van het alternatief genezen".

Aakster had het in zijn studie over de plaats en mogelijkheden van het kuuroord in het geheel van de gezondheidszorg" eigenlijk niet over *het* kuuroord maar over het "kuuroord met therapeutische gerichtheid" en hij behandelde niet het type kuuroord met "rusten ontspanningskarakter". Zouden patiënten na een verblijf in dat laatste type kuuroord ("met pretparken", aldus Aakster) zich soms ook beter voelen, suggereert Rob Sijmons in Vrij Nederland. In de studie ontbreekt ook de officiele negatieve visie van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Geneeskunst. Zou dat helemaal toeval zijn, kan men zich afvragen, Wie wetenschappelijk werkzaam wil zijn zoals Aakster pretendeert kan toch moeilijk om de visie van een zo gezaghebbend orgaan als de Maatschappij heen?

Scheidslijn tussen integer en louche

"Voor Aakster "wetenschappelijk literatuurstudie" over "het kuuroord" lijken de kwalificaties "eenzijdig en onbetrouwbaar" nog eufemistisch", aldus Sijmonds. In Vrij Nederland had Aakster ook gelezen dat "natuurgenezers een gezelschap vormen waar de scheidslijn tussen integer en louche vaak nauwelijks waarneembaar is". Aakster las daarin de generalisatie: natuurgenezers zijn louche. Beledigend voor een bevolkingsgroep, discriminatie!

Wij besluiten met letterlijk het slot van het artikel van Rob Sijmons antwoord hierop in Vrij Nederland van 29 oktober j.l. aan te halen:

"Wat een onzin. Dat er louche natuurgenezers zijn is buiten kijf. Dat er integere natuurgenezers zijn: ik neem het, ook gezien de gebruikte zin, zonder meer aan; het probleem is juist.

> *dat er geen algemene uitspraak over integriteit van deze alternatieve genezers te doen is (cursievering van ons, red. Actieblad tegen de Kwakzalverij)*

Dus ook niet de uitspraak: "(Alle) natuurgenezers zijn louche". Alternatieve geneeskunde is een zeer heterogeen begrip, zo constateerde het medisch-wetenschappelijke weekblad *The Lancet* op 1 oktober, enige weken nadat Aaksters rapport in VN behandeld was. 'Since the term (alternative medicine) has come to embrace every practice from the frankly fraudulent and the foolishly harmless to the probably useful, each category must be examined in its right,' aldus *The Lancet*.

Bij het scheiden van de alternatieve bokken en schapen kunnen wetenschappers een doorslaggevende rol spelen. Aaksters rapport werkt echter precies omgekeerd. Je zou op grond daarvan bijna denken dat er geen onderscheid *is* tussen onbetrouwbare en integere alternatieve genezers. Maar ook dat is een onjuiste generalisatie. Alleen dr. Aakster zélf zal dáár, zo eindigt Rob Sijmons zijn artikel in VN, geen probleem mee hebben.

UIT DE VOGEL-DOOS

O wee, o wee — daar worden we weer herinnerd aan dat vreselijke boek van "de Kleine Dokter" door dr. h.c. Alfred Vogel. Dat wordt in een perscommuniqué aangeduid als "de Nederlandse versie van het meest uitgebreide standaardwerk op het gebied van de natuurlijke totaalgeneeswijze". Er wordt aan toegevoegd dat het "standaardwerk" in veertien talen is uitgegeven en dat de wereldoplage ruim twee miljoen bedraagt. En daarvan 600.000 in Nederland zoals de uitgever beweert?

Als "welkome aanvulling" op De Kleine Dokter is er nu een "anders beter worden" volgens de inzichten van Dr. h.c. A. Vogel verschenen, eveneens bij de "dochter" van Biohorma te Elburg, Uitgeversmij. Gezondheidsnieuws b.v. Een boekje van ruim 200 bladzijden dat ook een overzicht geeft van in Nederland verkrijgbare Vogel-geneesmiddelen, Vogelreformspecialiteiten, Vogel natuurlijke cosmetica. Verkrijgbaar in boekhandel, reformzaken, drogisten.

Alle beschreven aandoeningen zijn in een register terug te vinden. Gelukkig ontbreekt het woord kan-

ker. Wel ontdekten wij "beenbreuk". Welaan, ook dr. h.c. Vogel vindt dat de dokter dat been toch maar moet zetten, maar als dat eenmaal gebeurd is heeft Vogel nog wel een paar adviezen. Zodra het gips is verwijderd de gekwetste plaats insmeren met Symphosan. "Inwendig geven we Symphosan, Alchemilla Complex, Silicea D_2^1 en Utricalcin. Oudere mensen hebben ook baat bij Galeopsis Ø". Er zit dus wat handel in zo'n beenbreuk voor Vogel en zijn Nederlandse vertegenwoordiging.

VLAG VAN RODE KRUIS DEKT ALTERNATIEVE MIKMAK

Geen kwaad woord over het Rode Kruis, maar wat ons niet aanstaat zijn bepaalde advertenties in De Rode Kruis Koerier, een uitgave van het hoofdbestuur van het Nederlands Rode Kruis. Op één advertentiepagina al drie advertenties waarvan men zich afvraagt of die thuis horen in een orgaan als De Rode Kruis Koerier.

Zo is er een aanbeveling voor de Novafon geluidsgolventherapie tegen spierpijn en vermoeidheid, een andere advertentie voor "De Collector", een ionisator die de lucht oplaadt en vitaal maakt, zo wordt ons verzekerd maar ons verstand staat er bij stil dat men een advertentie opneemt voor een "gemagnetiseerde armband", Aimanté, die "al tientallen jaren bewezen heeft een goed middel te zijn bij spierpijn, reumatiek, zenuwpijnen enz."

Op een andere advertentiepagina wordt een cursus aangekondigd van de stichting School voor Natuurgeneeswijze (Iriscopie, plantengeneeskunde & Oosterse massage). Ook de Speyertherapie, waaraan "essentiële dimsensies" zijn toegevoegd wordt geadverteerd en wel door het therapiecentrum Heleen en Frederik Vermooten te Buinen. Op de pagina er tegenover ontmoetten wij een bekende alternatieve genezer, A.J. Bijkerk met een advertentie en op slot van zaken is er nog een advertentie van uitgeverij Ankh-Hermes, waarin het boek van Jaap Huibers "Ons hart troept om hulp" wordt aanbevolen. Huibers is tot de ontdekking gekomen dat niet het hart verantwoordelijk is voor de bloedcirculatie en zijn beschouwingen kunnen, als we de advertentie mogen geloven, "resulteren in een totaal andere benadering van hart- en vaatziekten en kanker".

Zou het hoofdbestuur van het Nederlands Rode Kruis de advertentiewerving niet eens op het hart kunnen drukken dat het in strijd is met de standing van het Nederlandse Rode Kruis om zich te verlagen tot het plaatsen van dergelijke twijfelachtige advertenties in het eigen orgaan? De Vermootens, de Bijkerks, de Aimanté-armbanden, de boeken van Ankh-Hermes krijgen door de plaatsing van advertenties in het blad van het Rode Kruis een status die hen niet toekomt. Zal het hoofdbestuur er echt niet aan denken, dat het met zijn vlag een hele rare lading vol alternatieve mik-mak dekt?

KAMERLEDEN MET WATJES IN DE OREN: PLEITEN VOOR EEN "FAIRE KANS"

Tijdens de hoorzitting van de commissie voor de volksgezondheid uit de Tweede Kamer heeft prof. B.S. Polak namens de Vereniging tegen de Kwakzalverij de ernstige bedenkingen die er bestaan tegen de denkbeelden zoals die uitgerdragen zijn in het rappor van de commissie Muntendam verwoord. In grote lijnen komen die bedenkingen overeen met het commentaar van de werkgroep uit de Koninklijke Nederlandse *Maatschappij tot Bevordering van de Geneeskunst.*

In het maartnummer van dit jaar hebben wij uitvoerig aandacht geschonken aan dit commentaar onder de titel "Commissie-Muntendam faalde in onderscheid tussen wetenschap en pseudo -wetenschap." En in het blad Medisch Contact waarin het commentaar werd afgedrukt schreef prof. dr. G. Mellenbergh, hoogleraar Methodenleer aan de Universiteit van Amsterdam, die evenals prof. Polak deel uitmaakte van de werkgroep die het commentaar schreef: "Mijn persoonlijke conclusie is, dat het bestaan en de populariteit van alternatieve geneeswijzen geenszins nopen ze serieus te nemen en te erkennen".

Met watjes in de oren

Maar, zo bleek op de hoorzitting: naar het betoog van prof. Polak werd onvoldoende geluisterd. De kamerleden hadden watjes in de oren en op die watjes stond: de populariteit van alternatieve geneeswijzen is groot" en, andere tekst: "ik ben bang mijn kiezers tegen het hoofd te stoten". Gevolg: de kamerleden nemen de alternatieve geneeswijzen wel degelijk ernstig. Vandaar dat het kamerlid Erica Terpstra in het VVD-blad Vrijheid en Democratie oreerde: "Het boeiende debat in de 2e Kamer over de alternatieve geneeswijzen leverde een beeld op van ongekende eensgezindheid tussen de grote partijen, die dwars door de politieke scheidslijnen heen een unicum mag heten". O, wat zijn we toch tolerant: "Geef alternatieve geneeswijzen een faire kans" heet het.

Maar ja, bij even nadenken over het principe dat de patiënt keuzevrijheid moet worden gelaten komt er toch nog een klein aapje uit de mouw: de consument/patiënt dient toch wel beschermd te worden tegen kwakzalverij en niet-bonafide handelingen. En hoe moet dat dan wel? Hoe wil men bijvoorbeeld aantonen dat alternatieve geneeswijzen wèl effectief zijn? Waarom is er uit alternatieve kring toch zoveel verzet tegen een wetenschappelijk verantwoord onderzoek? Inplaats van dit toe te juichen beijvert men zich om aan te tonen, dat juist voor alternatieve geneeswijzen een dergelijk onderzoek niet op zijn plaats is, dat dient van andere normen uit te gaan. Zo bevreesd is men kennelijk voor de uitkomsten van een puur wetenschappelijke, objectieve beoordeling van de zich op pseudo-wetenschap baserende alternatieve methoden.

HUIS-AAN-HUISBLAD MAAKT RECLAME VOOR DEL FERROMETHODE

In de hoofdstad verschijnen drie-huis-aan-huisbladen waarvan er twee, De Echo (Telegraafconcern) en het Amsterdams Stadsblad (Perscombinatie) nogal wat aandacht aan de redactionele hoedanigheden besteden. Een derde blad, Aspekt genaamd (Wegenerconcern), maakt er redactioneel wat minder werk van. Maar wat vindt men dan wèl in dat blad? Jazeker — een groot artikel waarin de omstreden Del Ferro-methode om stotteraars te genezen wordt verheerlijkt, compleet met over twee kolommen een portret van "de Amsterdammer Len del Ferro", dankzij wie, aldus de snorkerige tekst, "inmiddels honderden mensen van hun spraak- of ademhalingsmoeilijkheden (zijn) afgekomen en die lijst van genezingen in binnen- en buitenland wordt iedere week langer". En wat stotteraars betreft — "met deze methode is succes verzekerd. De ervaringen van honderden stotteraars en hyperventilatie-patiënten spreken boekdelen", aldus nog steeds, vet gedrukt over twee kolommen, het artikel in het huis-aan-huisblad Aspekt.

Klachten over reclame-vouwblad

Wij herinneren er aan dat de reclame Code Commissie een klacht over een vouwblad, waarin hoog werd opgegeven over de z.g. Del Ferro-methode, gegrond heeft verklaard. Bij de behandeling van de klacht — wij hebben hier melding van gemaakt in ons Actieblad van september 1982, pagina 5 — wees klaagster mevrouw E.H. Versteegh - Vermeij er op dat stotteraars na een aanvankelijke verbetering altijd weer terugvallen en dat het stotteren méér is dan een ademhalingsprobleem. En de heer C.L. Winkelman, hoofdbestuurslid van de Hoofdvereniging voor Logopedie en Foniatrie stelde dat Del Ferro geen enkel geval heeft aangedragen van een "genezen stotteraar" die ook een half jaar na zijn "genezing" niet meer stotterde.

Onbeschaamd reclame maken

Desniettemin zet de weinig kritische redacteur van Aspekt "Amsterdammer geneest stotteraars en hyperventilatiepatiënten" en dat op een opvallende plaats in het huis-aan-huisblad. Bovendien eindigt het artikel met de vermelding dat men inlichtingen over de cursus en methode kan krijgen op het instituut — het adres op de Apollolaan wordt genoemd — of via een telefoonnummer, dat uiteraard ook wordt vermeld. Del Ferro kan tevreden zijn over deze gratis reclame in de redactiekolommen van een blad, dat, naar het zelfs vermeld in een oplaag van 335.000 exemplaren in Amsterdam wordt verspreid.

"De kneepjes van de therapie

Behalve in Amsterdam heeft genezer Del Ferro ook nog een instituut in Overijssel in een niet nader aangeduide stad. Nòg een fraaie zin, die we uit het artikel lichten en waarvan het waarheidsgehalte bepaald niet hoog is: "Zijn (Del Ferro's) methode is inmiddels internationaal bekend en geaccepteerd door d e m e d i c i (spatiëring van ons, red. Actieblad) die van de "uitvinder" zelf de "kneepjes van de therapie" willen horen." Het is duidelijk: nu Del Ferro het te kwaad heeft gekregen met zijn vouwblad vol aanprijzingen — de Keuringsraad Aanprijzing Medische Aspekten vond zeventien redenen om de folder ontoelaatbaar te achten! — vindt hij een redacteur van een huis-aan-huisblad met een niet onaanzienlijke oplage bereid om regelrecht en onbeschaamd reclame voor hem te maken. En daar kan geen Reclame Code Commissie en geen Keuringsraad Aanprijzing Medische Aspekten wat aan doen.

Foei, Aspekt! Hartgrondig foei voor zulk een redactioneel beleid.

EEN ACTEUR WERD "SPEYER-THERAPEUT".

Het nummer van de Avrobode lag, tijdens de post-staking, plotseling op een avond in de bus — en het was tijd óók. Want wat trof daar ons oog en hadden we niet mogen missen — namelijk dat de acteur Tim Beekman thans "aanspreekbaar" is als Speyer-therapeut. De Speyer-therapie is een wat billijke uitgave van de psycho-analyse, zogezegd een goedkoper editie van Freud waarmee in hoofdzaak leken die zich geroepen voelen zich bezig houden. "Een specifieke behandeling van jeugdtrauma's", zo heet het in het artikel over de acteur Beekman, die niet voldoende werk had en zich nu tot therapeut heeft bekwaamd.

De Speyer-therapie, vertelde Tim Beekman aan Carl Lunenburg van Televizier — Avrobode geschiedt op grond van gesprekken van de therapeut waarin patiënten hun jeugdagressies afreageren. Beekman vertelt dan hoe hij, geen psychiater zijnde, toch maar iemand er toe had gebracht, goed, 't kostte wel wat moeite, om vijf kwartier lang alles te vertellen wat hem dwars zat. Heeft zo'n Speyer-therapeut dan een beroepsgeheim? Neen, daar hoort men niet over — ook Tim Beekman is "zo maar iemand" aan wie een patiënt zijn hart uitstort.

De behandeling duurde tweemaal vijf werkdagen, aldus de acteur-therapeut, en de patiënt kreeg de gelegenheid zijn agressies kwijt te raken door bijvoorbeeld op een kussen te slaan. De Speyer-therapie is een overtuiging, beweert Beekman, "je moet geloven in wat je doet". Niet iedereen kan de cursus zo maar volgen — neen, je moet zelf eerst onder behandeling zijn geweest, aldus Beekman die overigens toegeeft dat de Speyer-therapie geen wetenschap is. Neen, stellig niet: het kan wel eens uitlopen op een gevaarlijk jongleren met de menselijke psyche door amateur-therapeuten. Zit de samenleving daar nu werkelijk op te wachten?

Uit de sterren gelezen

In hetzelfde omroepblad vonden we nog een aanbieding, die ook de moeite waard bleek. "Aanbieding voor onze lezers", vermeldde het kopje, "uw persoon-

lijke horoscoop". Zoals meer populaire persorganen heeft een omroepblad blijkbaar ook een z.g. sterrenkalender nodig, een horoscoop van het bekende soort, ook al heeft dat niets te maken met radio of televisie of met de vaak overtrokken belangstelling voor de dames en heren uit de "showbizz". De teksten die ene "dr. Sagittarius" levert voor die sterrenkalender vallen overigens moeilijk au serieux te nemen.

Maar wanneer dan de mogelijkheid geboden wordt een persoonlijke horoscoop te bestellen voor 25 gulden dan vraagt men zich wel even af: is dat vermaak of voor de gek-houderij? Het Telectron-instituut Madeleine Paul te München zal met behulp van een up-to-date computer de gegevens verwerken (leeftijd, burgerlijke staat, geboorte-dag, -plaats en -tijd moet men opgeven) en dan wordt, mits die gegevens juist zijn ingevuld de horoscoop op juistheid gegarandeerd. . . Compleet: een persoonlijke "vooruitblik" voor de komende twaalf maanden. De "uniek" genoemde dienstverlenging strekt zich ook uit tot de "kinderscopen (tot 16 jaar!)

Arme twintigste eeuwse mens, die temidden van al zijn technische verworvenheden nog zó blijkt te hunkeren naar wat hokus-pokus, door een up-to-date computer uit de sterren gelezen. Want reken maar dat heel wat couponnetjes met een girobetaalkaart van *f* 25 er bij worden ingezonden.

HET BEOORDELEN VAN DE ALTERNATIEVE GENEESWIJZEN

Onlangs verscheen in de rubriek Brieven van NRC Handelsblad een bijdrage van mevrouw H.H. Kortland-Brinkman uit Ridderkerk waarin zij zich verzette tegen de pleidooien om voor alternatieve geneeswijzen aparte maatstaven ter beoordeling aan te leggen. Aanleiding tot de brief was een artikel van H.S. Verbrugh. Hieronder laten wij de volledige brief van de inzendster volgen.

De kwestie van de erkenning van de alternatieve geneeswijzen is thans weer actueel. In deze krant (namelijk NRC Handelsblad) van 2 november stelt de heer H.S. Verbrugh dat alternatieve geneeswijzen specifieke beoordelingsmaatstaven vereisen. Daarbij baseert hij zich op het 'Rapport Muntendam' (1981) volgens welke alternatieve geneeswijzen anders zijn dan de reguliere geneeswijzen en daarom niet volgens de regels daarvan zijn te onderzoeken.

Daarbij wordt echter voorbijgegaan aan de fundamentele bezwaren die destijds tegen dit rapport zijn aangevoerd, onder andere omdat het over de effecten ervan geen enkele duidelijkheid heeft verschaft. Juist omdat vaak niet volgens de gangbare procedures was onderzocht bleek uit de gegevens. Veelal niet in hoeverre de geconstateerde verbetering (mede) heeft berust op suggestie, dan wel ook vanzelf, dus zonder behandeling, zou zijn opgetreden.

Verder lijkt ook de begrippenwereld van de alternatieve geneeswijzen zich vaak moeilijk te lenen voor verifieerbare en controleerbare, uitspraken. Welke conclusies kunnen bijvoorbeeld worden verbonden aan de aanname van een soort 'levenskracht', 'een verstoord evenwicht tussen Yin en Yang', of aan 'vibratiefenomenen', welke laatste de werking moeten verklaren van zover verdunde homeopathische bereidingen dat daaruit het laatste molekuul van de verwerkte substantie is verdwenen.

Het is op zijn minst merkwaardig dat alternatieve geneeswijzen hun erkenning zouden moeten ontlenen aan het feit dat ze niet volgens de gangbare procedures zijn te onderzoeken. De vraag rijst of door het beroep op 'eigensoortige methoden' die blijkbaar (nog?) niet zijn ontwikkeld de mogelijkheid voor kritisch onderzoek al niet bij voorbaat wordt uitgesloten.

En met genoegen nemen wij hier ook nog een ander ingezonden stukje over, geschreven door D.O.E. Gebhardt te Oegstgeest en opgenomen in het partijblad Vrijheid en Democratie (VVD):

In V + D van 17-10 merkt Mevr. E. Terpstra op dat: "Een van de strikte voorwaarden tot het erkennen van een alternatieve geneeswijze is dat eerst bewezen dient te worden dat deze effect sorteert." Hiertegen kan niemand bezwaar maken. Enkele regels verder komt zij evenwel tot een vreemde uitspraak want zij meent dat de alternatieve beoefenaars van een bepaalde geneeswijze ook de kans moeten krijgen wetenschapsmethodologieën te ontwikkelen om daarmee aan te tonen dat hun therapie effectief is. De vraag moet hier gesteld worden waarom alternatieve geneeswijze ook alternatief beoordeeld moet worden? De klap op de vuurpijl is echter haar mening dat er jaarlijks gelden beschikbaar moeten worden gesteld voor wetenschappelijk onderzoek betreffende alternatieve geneeswijze. Ik denk dat zelfs de meest geldverkwistende socialist niet op zo'n idee zou komen. De overheid eist dat de geneesmiddelenindustrie op eigen kosten de bewijzen levert dat een middel werkzaam is.

DE KLOPGEEST

Laatst hoorde ik Jasper stout beweren
Dat in een tafel bij hem t'huis
Een geest zich meldde met gedruis.
Geloov' wien 't lust! doch dit wil 'k zweren
Waar immer geest zich speuren liet,
In Jaspers breinkas zat hij niet.
A. Bogaers (1795-1870)

Ontleend aan Gerrit Komrij's bloemlezing "1000 en enige gedichten", Arbeiderspers 1980. Bogaers, vice-president van de Rotterdamse rechtbank was een dichter uit de school van Tollens.